

**T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
RESİM ANASANAT DALI**

**AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NDE POP SÜRREALİZM VE MARK
RYDEN'İN ESERLERİNDEN İMGESEL TASARIM ÖRNEKLEMESİ**

Mehmet DEMİR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Prof. Dr. FATİH BAŞBUĞ

ANTALYA - 2021

**T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
RESİM ANASANAT DALI**

**AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NDE POP SÜRREALİZM VE MARK
RYDEN'İN ESERLERİNDEN İMGESEL TASARIM ÖRNEKLEMESİ**

Mehmet DEMİR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Danışman
Prof. Dr. FATİH BAŞBUĞ**

ANTALYA – 2021

T. C.

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

Güzel Sanatlar Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

08/06/2021

Mehmet DEMİR

İmzası

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
Güzel Sanatlar Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Mehmet Demir
	Numarası	20195302004
	Anasanat Dalı	Resim
	Danışmanı	Prof. Dr. Fatih BAŞBUĞ
Tezin Adı		Amerika Birleşik Devletleri’nde Pop Sürrealizm ve Mark Ryden’in Eserlerinden İmgesel Tasarım Örnekleme

ÖZET

İnsanlık tarihi boyunca sürekli değişen olaylar sanatın çok yönlülüğünü ortaya koysa da günümüz sanatının finansal açıdan görülmesine engel olamamıştır. Pop Sürrealizm finansal açıdan oluşmakta olan sağlam bir sanat hareketi konumundadır. Pop Sürrealizm 1960 yılında ABD’de gelişmekte olan teknolojik gelişmelerden ve geçmişte yaşanan Amerika tarihinden esinlenerek ortaya çıkmış bir sanat hareketidir. İlk eserlerini illüstrasyon alanında veren sanat hareketi, daha sonra birçok alanı etkisi altına alarak grafiti, kay kay sanatı, çizgi roman, duvar resimleri ve resim alanında da etkinliğini göstermiştir. Günümüzde canlılığını en etkin şekilde koruyan sanat hareketi için altın çağını yaşıyor diyebiliriz ve bu durum sanat hareketinin günümüz sanatını yakından etkileyip ilk olarak Amerika, Kanada ve İngiltere’de görülmüştür. Birçok sanatçıyı etkileyen sanat hareketinin günümüzde her yerde temsilcisine rastlamak mümkün, ilk temsilcilerinden olan Mark Ryden bu dönemin en aktif sanatçısı olmakla kalmayıp günümüz sanatını da en etkin rol oynayan sanatçısıdır.

Anahtar kelimeler: Pop sürrealizm, Mark Ryden, Juxtapoz, Robert Williams

T.R.
AKDENİZ UNIVERSITY
Institute of Fine Arts

Student	Name Surname	Mehmet Demir
	Number	20195302004
	Department	Painting
	Advisor	Prof. Dr. Fatih BAŞBUĞ
Thesis Name		Pop Sürrealism in United States of America and Imaginary Desing Sampling from Mark Ryden Paintings

ABSTRACT

Although the ever-shifting events throughout human history present the versatility of art, it could not prevent today's art from being seen financially. When we look at pop surrealism, it is a solid art movement that is emerging financially. Pop surrealism is an art movement that come in view in 1960, inspired by the technological developments in America and the lived history in USA. The art movement, which gave its first works in the field of illustration, later influenced many areas like graffiti, skateboarding art, comic books, murals and showed its effectiveness in the field of painting too. Today, we can say that it is experiencing its golden age for the art movement that keeps its liveness with most effective way. Nowadays, it is possible run into everywhere the representatives of the art movement that influenced many artists; Mark Ryden, one of the first representatives of the art movement, is not only the most active artist of his period, but also the artist who played the most active role in today's art.

Keyword: Pop Sürrealism, Mark Ryden, Juxtapoz, Robert Williams

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK.....	i
YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU.....	ii.
ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
GÖRSELLER LİSTESİ.....	vii
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM: 1970/1995 Amerika Birleşik Devletleri Toplumsal, Siyasi Yapı ve Sürrealizm Sanat Akımı.....	2
1.1. Sürrealizm Sanat Akımı.....	5
1.1.1. Andre Breton ve Sanat.....	8
1.1.2. Rene Magritte.....	11
1.1.3. Salvador Dali.....	15
1.1.4. Max Ernst.....	19
1.1.5. Giorgio De Chirico	22
İKİNCİ BÖLÜM: Amerika Birleşik Devletleri’nde Pop Sürrealizm....	26
2.1. Pop Sürrealizm.....	26
2.2. Juxtapoz Dergisi.....	29
2.3. Pop Sürrealizm Yükselişi.....	31
2.3.1. Alex Gross.....	35
2.3.2. Todd Schorr.....	38
2.3.3. Marion Peck.....	41
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: Mark Ryden ve İmgesel Tasarım.....	44
3.1. Mark Ryden ve Hayatı	44
3.2. Mark Ryden Eserleri.....	46

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: Uygulama Çalışmaları.....	54
SONUÇ.....	64
KAYNAKÇA.....	66
GÖRSEL KAYNAKÇA.....	69

GÖRSELLER LİSTESİ:

Görsel 1: Vietnam Savaşı, 1963.....	2
Görsel 2: Vietnam Savaşı, 1963.....	3
Görsel 3: The Museum of Modern Art, New York.....	4
Görsel 4: Metropolitan Museum of Art, New York.....	5
Görsel 5: Breton ve Harikalar Kabinesi, 1950.....	7
Görsel 6: Paris'in Montmartre mahallesinde açılan sergide poz veren sürrealist grup (tarihi belli değil).....	8
Görsel 7: New York'taki First Papers Sergisi, 1942.....	9
Görsel 8: Eros Sergisi, 1959.....	9
Görsel 9: Sürrealizm'in en önemli temsilcilerinden Salvador Dali, kedileri ve suyu fotoğraf karesinde havada yakalayan Amerikalı fotoğraf sanatçısı Philippe Halsman, 1948.....	10
Görsel 10: Rene Magritte, Kara Büyü, tuval üzeri yağlı boya, 73x54 cm, 1945.....	11
Görsel 11: Rene Magritte, Bu Bir Pipo Değildir, tuval üzeri yağlı boya, 63,5x93.5 cm, 1929.....	12
Görsel 12: Rene Magritte, The Blank Signature, 81x65 cm, 1965.....	13
Görsel 13: Rene Magritte, Decalcomania, tuval üzeri yağlı boya, 81x100cm, 1966.....	14
Görsel 14: Salvador Dali, Belleğin Azmi, tuval üzeri yağlı boya, 24x33 cm, 1931.....	16
Görsel 15: Salvador Dali, Kayadaki Figür, medife üzeri yağlı boya, 27x41 cm, 1926..	17
Görsel 16: Salvador Dali, Yüz ve Meyve Tabagının sahilde görünmesi, tuval üzeri yağlı boya, 115x144 cm, 1938.....	18
Görsel 17: Max Ernst, Vahşi Napolyon, tuval üzeri yağlıboya, 46x38 cm, 1941.....	19
Görsel 18: Max Ernst, Ünlüler, tuval üzeri yağlı boya, 125x107 cm, 1921.....	20
Görsel 19: Max Ernst, Yaklaşan Ergenlik, guaj ve yağlıboya, 24.5x16.5 cm, 1921.....	21

Görsel 20: Giorgio de Chirico, Bir Sonbahar Öğleden Sonranın Gizemi, tuval üzeri yağlı boya, 53x72.5 cm, 1924.....	23
Görsel 21: Giorgio de Chirico, Aşk Şarkısı, tuval üzeri yağlı boya, 79x59 cm,1915.....	24
Görsel 22: Audrey Kawasaki, Ay Işığı, ahşap üzeri karışık teknik, 30,5x30,5 cm, 2019	26
Görsel 23: Kenny Scharf, fiber glas üzerine emaye, 36x62x62 cm, 1995.....	28
Görsel 24: Grace Weaver, Juxtapoz Sanat ve Kültür Dergisi kapağı, 2018.....	30
Görsel 25: S. Clay Wilson, Juxtapoz Sanat ve Kültür Dergisi kapağı, 1994.....	30
Görsel 26: Robert Williams, Juxtapoz Sanat ve Kültür Dergisi kapağı, 2015.....	31
Görsel 27: Robert Williams, The Lowbrow Art of Robert Williams, Juxtapoz dergisi, 1994.....	33
Görsel 28: Grey Simkins, Tatlı Diş, tuval üzeri akrilik boya 10x12 cm.....	34
Görsel 29: Marion Peck, Rüya, panele yağlı boya, 16x22 cm 2008.....	34
Görsel 30: Alex Gross, Dv Posse, tuval üzeri yağlı boya, 24x26,5 cm, 2017.....	35
Görsel 31: Alex Gross, Mona Lisa Joker, tuval üzeri yağlı boya, 48x34 cm, 2020.....	36
Görsel 32: Alex Gross, Sürünenlerle Parkta Pazar, tuval üzeri yağlı boya, 57,5x50 cm, 2016.....	36
Görsel 33: Alex Gross, Şüphe, tuval üzeri yağlı boya, 35x48 cm, 2016.....	37
Görsel 34: Alex Gross, Hizmet Sektörü, tuval üzeri yağlı boya, 29,5x46,5 cm, 2013...37	
Görsel 35: Todd Schorr, Denizci Adam, kâğıt üzeri akrilik, 18x14 cm, 1989.....	38
Görsel 36: Todd Schorr, Erkekler ve Maymunlar, kâğıt üzeri Akrilik, 23x30 cm, 1986.....	39
Görsel 37: Todd Schorr, Tatil Çatışması, tuval üzeri akrilik, 30x24 cm, 2000.....	39
Görsel 38: Todd Schorr, Superstition'ın Evrimi, tuval üzeri akrilik, 30x24 cm, 2003..	40
Görsel 39: Todd Schorr, Einstein'in Mantarları, tuval üzeri akrilik, 30x24 cm, 2013...	40
Görsel 40: Marion Peck, Dört Cadı, tuval üzeri yağlı boya, 57x67 cm, 2014.....	41
Görsel 41: Marion Peck, Sevgi Adası, tuval üzeri yağlı boya, 45x60 cm, 2015.....	42
Görsel 42: Marion Peck, Bir Solucan Tutan Çocuk, tuval üzeri yağlı boya, 18x24 cm, 1999.....	43

Görsel 43: Marion Peck, Mağara, tuval üzeri yağlı boya, 22x36 cm, 2019.....	43
Görsel 44: Marion Peck, Sincap Hanım, panel üzeri yağlı boya, 25x20 cm, 2016.....	44
Görsel 45: Mark Ryden, Dengerous, Albüm kapağı tasarımı, 1991.....	46
Görsel 46: Mark Ryden, Desperation, Kitap kapağı tasarımı, 1996.....	47
Görsel 47: Mark Ryden, tuval üzeri yağlı boya ve ahşap çerçeve, 137.2x 127 cm 2019...	47
Görsel 48: Mark Ryden, Venüs'ün Doğuşu tuval üzeri yağlı boya, 23x51 cm, 1998.....	48
Görsel 49: Mark Ryden, Pembe Lincoln, tuval üzeri yağlı boya, 139,7x 86,4 cm, 2010..	49
Görsel 50: Mark Ryden, Öğütücü, tuval üzeri yağlı boya, 95,3x64,8 cm , 2010.....	49
Görsel 51: Mark Ryden, Krem Şanti, tuval üzeri yağlı boya, 95,3x64,8 cm , 2010.....	50
Görsel 52: Mark Ryden, Tatlı Sayaçı, panele yağlı boya, 45,7x61 cm, 2016.....	50
Görsel 53: Mark Ryden, Sue, panel üzeri yağlı boya, 15x11 cm, 1997.....	51
Görsel 54: Mark Ryden, Kabak Başkanı, tuval üzerine yağlı boya, 40x60 cm, 1998...	51
Görsel 55: Mark Ryden, Chiristina, tuval üzeri yağlı boya, 17x10 cm, 1998.....	52
Görsel 56: Mehmet Demir, Baby Yoda, tuval üzeri yağlı boya, 100x100 cm, 2021.....	54
Görsel 57: Mehmet Demir, Savaş Oyuncuğu, tuval üzeri yağlı boya, 100x100 cm, 2021..	55
Görsel 58: Mehmet Demir, Su Aygırı ve Deniz, tuval üzeri yağlı boya, 100x100 cm, 2021.....	56
Görsel 59: Mehmet Demir, Tatlı Domuz, tuval üzeri yağlı boya, 70x100 cm, 2021.....	57
Görsel 60: Mehmet Demir, Kara Kedi, tuval üzeri yağlı boya, 65x70 cm, 2021.....	58
Görsel 61: Mehmet Demir, Tank, tuval üzeri yağlı boya, 65x70 cm, 2021.....	59
Görsel 62: Mehmet Demir, Bandırma, tuval üzeri yağlı boya, 65x70 cm, 2021.....	60
Görsel 63: Mehmet Demir, Küresel Isınma, tuval üzeri yağlı boya, 65x70 cm, 2021...	61
Görsel 64: Mehmet Demir, Kürk, tuval üzeri yağlı boya, 100x100 cm, 2021.....	62
Görsel 65: Mehmet Demir, Testere, tuval üzeri yağlı boya, 65x70 cm, 2021.....	63

GİRİŞ

Resim sanatının değişim süreci insanoğlunun ruh durumuna, çevresine, yaşadığı topluma, siyasal ve sosyal olaylara göre şekillenmiştir. Sanatçılar, duygu ve düşüncelerini ifade edebilmek için farklı sanat disiplinlerine ve biçimlerine ihtiyaç duymuşlardır. Sürekli olarak gelişmekte olan teknoloji, sanat hareketlerinin gelişimine ve değişimine katkı sağlamıştır. Sanatçıların zamanla değişen duygu ve düşünceleri, farklı materyallerin sanatta kullanımına olanak sağlamıştır. Farklı materyallerin kullanımı ile sanatta işçilik ve zanaat gibi kavramların yerini soyut ve bilinçdışı kavramların almasını sağlamıştır.

Teknolojinin gelişimiyle birlikte, kavramların zenginleşmesi ve geniş kitlelere ulaşması yönünde büyük bir atılım gerçekleşmiştir. Sürrealizm kavramı da bu değişen ve yenilenen sanat hareketlerinden biri olarak, topluma kendini kabul ettirmiştir. Sürrealizm sanat hareketi, düş ve rüya yani bilinçdışı kavramıyla günümüze kadar ulaşmış sanat hareketlerindendir. Günümüzde popüler kültür ile geleneksel kültür çatışması olarak karşımıza Pop Sürrealizm sanat hareketi çıkmaktadır. Pop Sürrealizm, gelişimini teknoloji ve galeri gibi sektörler sayesinde devam ettirmiştir. Döneminin ilk temsilcisi olan Mark Ryden, hem Pop Sürrealizm için hem de günümüz çağdaş sanatı için çok önemli bir konuma sahiptir. Mark Ryden'in kendisinden önceki sanat hareketlerinin kurallarını reddederek farklı kompozisyonlara yönelmesi, Pop Sürrealizm tarihi içerisinde birçok sanatçıya ilham kaynağı olmuştur.

Pop Sürrealizm sanatçılarının ilk olarak grafiksel anlatımlara yönelmesi, daha sonra resim sanatında farklı bir bakış açısının doğmasına ve farklı kompozisyonların oluşmasına olanak sağlamıştır. Sanatın gelişimiyle, eserlerde akademik kurallara ihtiyaç duyulmamış ve geçmişten kopuk, kural tanımayan bir dönem olarak Pop Sürrealizm yeni bir alan açarak, sanatta yeni bir söylem geliştirmeye çalışmıştır. Bu yeni söylem dilinin içinde, tartışma, baş kaldır, sitem, sistem eleştirisi, düzen karşıtı gibi kavramlar gelişerek, anarşist bir tarza doğru eğilim göstermiştir. Ancak bu sürecin daha iyi anlaşılabilmesi için 1970 ve 1995 yılları aralığında Amerika Birleşik Devletleri'ndeki toplumsal duruma bakmak yerinde olacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. 1970/1995 AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NDE TOPLUMSAL, SİYASİ YAPI VE SÜRREALİZM SANAT AKIMI

1970’li yıllarda ABD, süper güç olma yolunda emin adımlarla ilerlerken bu yıllardan önce girdiği siyasi ve toplumsal roller sanatçıların yaşamındaki duygu ve düşüncelerini değerlendirip dışa vurmasına sebep olmuştur. Çağdaş sanatın merkezi olarak görülen ABD birçok Sanat üslubunu günümüze kadar taşımakta olup, gelecek adına halen dijital sanat alanında kendisini geliştirmeye ve sanat dünyasına yön vermeye devam etmektedir (Şimşek, 2008, s. 312,313). Teknolojinin gelişimi ile her geçen gün değişen kültür farklılıkları çağdaş sanatta belli başlı yenilikleri doğmasını gerektirmiştir. Bu durum neticesinde “Non Fungible Token” adı altında dijital sanat olarak nitelendirilen ve çağdaş sanatın bir kolu olarak görülen sanat hareketi karşımıza çıkmaktadır. Sanatın ABD’de bu seviyelere gelmesini geciktiren bazı olaylar görülmüştür. Ülkedeki huzursuzluk ortamı ve ekonomik sarsıntılar sonucunda, 1963 yılında başlayan ABD ile Kuzey Vietnam arasında Vietnam Savaşı çıkmıştır (Aydemir, 2021).

On yıl süren savaş her iki ülke adına karamsar dönemler olarak tarihe geçmiştir. Bir sonraki seçimlerde aday olmayan Johnson’un yerine gelen Richard M.Nixon Başkan seçilerek daha çok iki ülke adına barışı benimser bir tavır takınması sonucunda Paris’te imzalanan bir antlaşma ile 1973’te barış adımları atılmıştır (Şimşek, 2008, s. 312,313).

Görsel 1: Vietnam Savaşı, 1963 (sgm.gr/2Sy4X,2021)

Görsel 2: Vietnam Savaşı, 1963 (sgm.gr/FVK7c, 2021)

Bariş antlaşmaları ile toplumda refah ortam oluşmuş, ekonomi anlamında rahatlama ve işsizlik gibi sorunların yavaş yavaş ortadan kalkması, ABD’de aydın beyinlere daha rahat bir düşünme ortamı yaratmıştır. Sadece bu durum değil ABD’nin sömürge politikası izlemesi kültürel farklılıklar anlamında toplum içindeki fikir alışverişlerini çağdaş bir bakış açısına dayatmıştır.

Bu durum neticesinde ABD’nin her geçen gün süper güç olma yolunda ilerlemesi bazı yenilikleri takip etme ve sanat alanındaki gelişmeleri takip ederek dünyada sayılı bir konuma gelmesinde New York çok önemli bir etkene sahip olmuştur. New York, bulunduğu sınırlar içinde çok kültürlü bir yapıya sahip olup, zamanla bu kültürün etkileşimiyle sanat alanında çok önemli bir konuma gelmiştir. Avrupa’nın birçok yerinde siyaset adına olayların olması ve ABD’de bu gibi olayların olmaması üzerine ve birçok sanatçının gelmesiyle dış göç alan New York, ABD’nin sanat merkezi haline gelmiştir (Kalfa, 2016, s. 19).

New York, teknoloji sanatı olarak nitelendirilen dijital sanata ev sahipliği yapmaktadır. Teknoloji anlamında ileri seviyede olmaları bütün dijital aktivitelerin yapılıp sunulmasına zemin hazırlayıp yatırımcıların ise o bölgede yoğunlaşmasını sağlamıştır. ABD politikası belki de sanatın seyrini değiştirmiştir, ama tarihteki bilinen tek gerçekliğe bakılacak olunursa refah ve rahat yaşamın birbirinden farklı yenilikler doğurduğu görülmektedir.

ABD ise bu politika sayesinde ülkesine ve New York’a yeni bir can getirerek bütün sanatsal yatırımların ABD’de başlamasını sağlayarak en büyük ekonomi desteklerinden birisine ulaşmıştır. Bugün ki ABD sınırları içerisinde birçok müze bulunmaktadır. Bu müzeler çağdaş sanatın kalbi olarak nitelendirilip, “The Museum of Modern Art” ve “Metropolitan Museum” müzesi bu duruma örnek olarak gösterilmiştir. Sanatın çağdaşlaştığı müzeler olarak görülmekte olan bu müzeler 2000’ler ile sanatın seyrini değiştirmiş, sanatın daha fazla popüler kültürden etkilenmesi sağlanmıştır. Sanatçılara eserlerini sergileme fırsatı sunan bu müzeler, birçok genç sanatçıya da destek olarak eserlerini sunma fırsatı vermektedir. Çağdaş sanat hareketinin en önemli vurgusu aslında var olmayı izleyiciye gösterebilmektir. Bundan ötürü çağdaş sanatçılar Freud teorisindeki bilinçdışı kavramına çok önem vermiş ve Sürrealizm sanat hareketi oluşmuştur.

Görsel 3:The Museum of Modern Art, New York (sgm.gr/ljjgA,2021)

Görsel 4: Metropolitan Museum of Art, New York (sgm.gr/XD8jf,2021)

1.1.Sürrealizm Sanat Akımı

Birinci Dünya Savaşı sonucunda 1920’lerde insanların değişik ruh hallerini ortaya koyma yolunda olan ve hızla gelişen teknolojik devrimler, Sürrealizm sanat akımının çıkışına ön ayak oluşturmuş ve gelişimine katkıda bulunmuştur. Yüzyıllar boyunca insanoğlu sürekli bir arayış içerisine girmiş ve kendi ifade biçimlerini yaratmak adına deneme yanılma yollarıyla sanat alanında sürekli bir değişim ve farklılıklar aramıştır. Bu durumlar sonucunda günümüze kadar uzanan birçok köklü sanat akımları ve yapıtları görülebilmektedir. Dadaizm’e karşı çıkan sürrealizm sanat akımının aslına bakılırsa Dadaist sanatçılarında dediği gibi sürrealizm dadanın elle tutulur bir halidir. Dadaizm’de daha çok düşünce ve zihnin ön planda olduğu sürrealizm de ise düş ve rüya gibi kavramların sanatçıların kendi ifade süzgeçlerinden geçirerek üretildiği görülmektedir. Dadaistlere göre “gerçek Dadaist Dadaya karşı çıkandır” söylemleriyle sürrealizm sanat akımının aslında Dada’nın bir devamı olduğunu kabul etmişlerdir. Ünlü şair ve yazar Andre Breton 1922 yılında uluslararası bir kongre düzenleyeceğini

ifade etmiş, uluslararası anlamda sanata yön veren unsurları ve akımları dünya sahnesine sermeyi amaçlamıştır. Kübizm, Fütürizm ve Dadaizm gibi modern sanat akımlarını geleceğe yön veren sanat akımları olduğunu ifade edecek bir kongre bildirisi yayımlamıştır. Bu bildiriler sayesinde 1924'te gerçekleşen kongrede Gerçeküstücülük yani sürrealizm sanat akımının temelleri ilk defa yazılı metin olarak manifestosunun yayımlanıp sanat tarihinde kendisine yer bulup günümüze kadar ulaşmasında ve günümüz sanat hareketi olan Pop sürrealizm temellerinin sağlam bir zemin üzerinde oluşmasını sağlamıştır. 1924 yılında Andre Breton yayımladığı manifesto aracılığıyla Dadaistlere karşı çıkarak Sürrealizm'i dış etkenlere dayanmadan oluşan doğal bir hareket olarak tanımlamaktadır. Sürrealizm Avrupa'da ilk defa bir Fransız avangard şair topluluğunun oluşturduğu akım haline gelmiş, hatta bu terimler gündelik hayatta bile kullanılmıştır (Antmen, 2008, s. 134, 136).

Sürrealizm sanat hareketine Andre Breton ve arkadaşları farklı görüşler geliştirmiş, hareket gerçek kimliğini şairlerin anlamlar katmasıyla kazanmıştır. Gerçeküstücü sanat biraz da Sigmund Freud'un Psikianaliz kuramına benzetilebilmektedir. Sürrealizm'in amacı gerçeği değil gerçeğin ötesinde olan izleri toplum karşısına koymaktır. Bu durumun en iyi terim karşılığı ise Freud'un kuramındaki gibi bilinçdışı ve bilinçaltı durumları yansıtır toplumun içinde bulunduğu ruh halini ortaya çıkarma yolunda da atılmış en büyük adımlardan görülmektedir (Farthing S. , 2010, s. 426).

Dadaizm Birinci Dünya Savaşı'na karşı çıkarak gelecek nesiller için yapılacak sanat hareketlerine çok büyük bir imkân sağlayarak adeta çağdaş sanatın temellerini atmıştır. Andre Breton ve arkadaşları Sürrealizm için çalışmalar yürütseler de Breton Dadaizm akımını çok sevmiş, Dadaist sanatçılar bütün estetik kaygıları yok saymaları yani "nihilist" hiççilik anlayışından dolayı çokça eleştirilmişlerdir.

Sürrealizm temsilcilerinden Max Ernest, Paris'e taşındıktan sonra kendi atölyesinde birçok çalışmalar yürütüp zımpara vb. birçok materyali kullanarak kendi sanatına farklı bakış açıları getirmeyi amaçlamıştır. Bir süre böyle arayışlarda olan Ernst Freud kuramından etkilenerken deneysel yollara gidip zihninde ürettiği ifadeleri canlandırmak amacıyla uyuşturucu kullanma, ruh çağırma, alkol kullanma, hipnoz ve transa geçme gibi deneysel çalışmalar yürüterek zihnin içindeki olguları dışa vurma

yolunu denemiştir. Breton 1928 de bir metin daha yayımlayarak sanatçılara içimizde olduğumuz durumun Sürrealizm olduğunu söyleyip “*ya içinizdeki dünyaya özgü bir üslup yaratın ya da bulunduğunuz durumda yok olun*” diyerek sürrealizmin kendi düşüncesiyle sanatçıların desteğini çekmeyi amaçlamıştır (Farthing S. , 2010, s. 427).

Sürrealist sanatçılara göre tek gerçek, gerçek olmayandır. Beynin gerçeğe gördüklerini kabul etmeyen Sürrealizm, her düşüncenin beynin süzgecinden geçirip algısal olarak daha derinlere girerek ortaya konduğunu ifade etmektedir. Bu durumun açık bir şekilde uygulanışı Rene Magritte’nin pipo eserinde görülmektedir, eserde görüntü olarak bir pipo resmedilse de Magritte esere bu bir pipo değil derken izleyicinin beyninin sınırlarını zorlamalarını ve daha derinlerindeki düşüncelerle karşılaştırmalarını sağlamaktadır (Grzymkowski, 2019, s. 150).

1936 yılında hem Londra hem de New York birçok büyük sanatçıya ev sahipliği yaparak sürrealizm resim sanatını tüm dünyada geniş kitlelere duyurma anlamında büyük başarılar göstermişler (Grzymkowski, 2019, s. 151). Bu kadar olumlu durum olsa da sürrealizm içerisinde zaman zaman fikir ayrılıkları ve bölünmeler olmuştur. Bu bölünmenin sebebi olarak Dadaizm sanat hareketi görünmektedir. Sürrealizm’in Dadaizm gölgesinde oluşması sanatçılarda fikir ayrılıklarına sebep olsa da Andre Breton yazdığı manifesto ile sürrealist sanatçıları bir arada tutmayı başarmıştır.

Görsel 5: Breton ve Harikalar Kabinesi, 1950 (sgm.gr/7b7u3,2021)

1.1.1. Andre Breton ve Sanat

Breton, sanatında gelecekte çok geçmişini karıştırıp bir şeyler üretme yoluna gitmiştir. 1917’de Dadaizm sanat hareketinden ayrılmasıyla düşüncelerini yitirdiğinden geleceğe dair birçok karamsar ruh yapısıyla ön yargılı bir şekilde hareket etmiştir. Sanatçıların sürekli arayış içine girmeleri Picasso ve Kandisky gibi büyük ve değerli sanatçılara gerçek dünya ve gerçeküstü evreni karşılaştırabilme imkânı sunmuştur. Breton geçmişe çok bağlı kalan sanatçı olduğundan kendini ifade etme biçimi konusunda ve yeni bir şeyler ortaya çıkarmakta zorlanmaktadır (Passeron, 1982, s. 32).

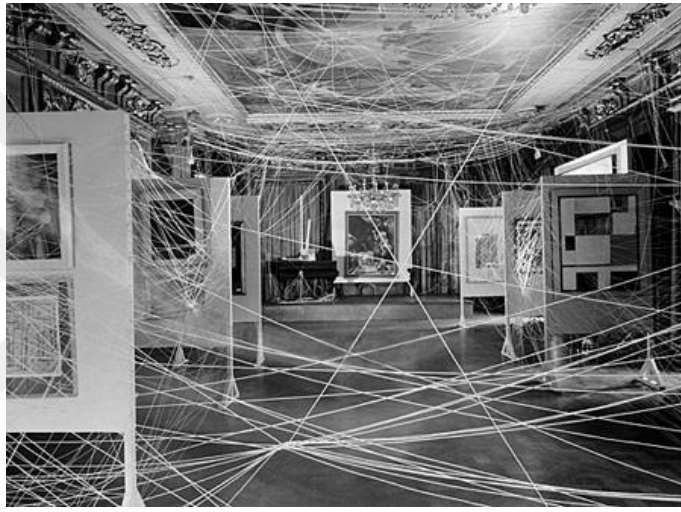
Miro’nun biçimsel levhaları, Dali’nin psikianalitik bakışı, Masson’un kum resimleri, Max Ernst’in kolaj ve frotajları gibi eserler veren sanatçılar Breton’un iç dünyasını harekete geçirmekten çok kendi Sürreal yollarını seçmişlerdir (Passeron, 1982, s. 33).

Görsel 6: Paris’in Montmartre mahallesinde açılan sergide poz veren sürrealist grup (tarihi belli değil) ((Farthing S. , 2010, s. 426)

Gerçeküstücülük yapı itibari ile tıpkı Dada gibi yıkıcı bir zihniyetle hareket etse de zamanla yerini daha farklı bir durumda bulmuştur. Sanatçılara bir plan ve program oturtmuş öğretici bir kimlik kazandırmıştır (Honour ve Fleming, s.808).

Andre Breton sürrealizm manifestosunu yayımlarken görüşlerine Dadaistler de katılmışlardır. İlk yayımlandığında resim sanatı içerisinde pek oluşmamış olsa da zamanla bir özgürlüğe kavuşan Sürrealizm, Dali, Ernst, Chirico gibi sanatçılarla zirve dönemlerine ulaşmıştır (Honour ve Fleming, s.809).

Görsel 7:New york'taki First Papers Sergisi, 1942 (sgm.gr/dc2SV,2021).

Görsel 8: Eros Sergisi, 1959 (sgm.gr/E2axX,2021)

Dada çalışmalarında görüldüğü gibi sürrealizm de açık yapıt düşüncesi ortaya çıkmaktadır. Hareketlerden çok sanat eserinde düşünceyi konu edinen sürrealistler, izleyiciyi düşünmeye iterek her izleyicinin kendi düşüncesini dışa vurup sanat eseri üzerinde görmesini amaçlamıştır (Eco, 2016, s. 184, 185).

Andre Breton Dada akımının içinde olmasından dolayı Sürrealizm’i birkaç adım ileri taşıdığını “Uykudan uyanan insan, her şeyden önce belleğin tutsağıdır” sözleriyle açıklamaktadır (Tatari, 2021).

Görsel 9: Sürrealizm’in en önemli temsilcilerinden Salvador Dali, kedileri ve suyu fotoğraf karesinde havada yakalayan Amerikalı fotoğraf sanatçısı Philippe Halsman, 1948 (sgm.gr/IfhOs,2021)

Salvador Dali, Sürrealizm’in en çılgın temsilcisi olarak kabul edilmektedir. Eserlerine kendi bilinçdışını yansıtan Dali, Freud’un terimiyle saldırganlık duygusunu ve cinsel arzularını özgün tarzıyla eserlerine aktarmaktadır.

“Görsel 9”da Salvador Dali’nin Philippe Halsman’ın bir sergisi için verdiği her ne kadar sürrealist bir poz olsa da, hareket ve zaman olgusu da işlenmekte olup, Fütürizm hisleri barındıran fotoğraf karesidir. Bir diğer önemli temsilcilerinden kabul edilen Rene Magritte ise “görsel 9” benzer karmaşık ve gözün anlamasını zorlayacak

kompozisyonlar tercih ederek, her izleyicinin kendi zihninde doğru yolu bulmasını sağlamıştır.

1.1.2. Rene Magritte

21 Kasım 1898’de Belçika’da doğan Rene Magritte Sürrealizm sanat akımının en bilindik temsilcilerinden kabul edilmektedir. Çalışmalarında düşündürücü ve izleyiciyi kendi sanat dünyasına çeken Magritte gördüğümüzü sorgulatmaktadır. Magritte çalışmalarında genel anlamda gerçeklik vurgusunu değiştirip her izleyicinin kendi gerçekliğini düşünerek bulmasını amaçlamıştır. Çalışmalarının ağırlıklı bir bölümünde yüzleri kumaşla kapanan figürler görülmektedir.

Sanatçının yaşamına bakılırsa küçük yaşta annesinin ölümünden kaynaklanan bu durum belli bir döneminin ilham kaynağı olarak eserlerinde yer bulmuştur. Rene Magritte 13 yaşında annesinin ölüm sahnesini hafızasına kazıyıp denizden çıkarılırken yüzüne düşen bir kumaş sayesinde annesinin yüzünü görememiştir. Bu durum ise sanatçının ileriki zamanlarda sanatsal tavrına yansıyor eserlerinde karşımıza çıkmıştır (Anonim, Wikiaart visual art encyclopedia, 2021).

Görsel 10: Rene Magritte, Kara Büyü, tuval üzeri yağlı boya, 73x54 cm, 1945
(//sgm.gr/ikFjT,2021)

Sanatçı eserinde bir kadın figürünü ayakta ve diz kapaklarının yukarisından itibaren resmetmiş ve göbek deliğinin üzerinden itibaren ise figürü gökyüzü ile aynı tonlarda tuvale aktarmıştır.

Model olan kadın Magritte'nin ilham perisi dediği karısı Georgette Berger olarak bilinmektedir. Eser tema olarak vücudun gerçekliğini çıplak bir gözle izleyiciye sunarken başın vücuttan bağımsız şekilde ele alınmasını önermektedir (Mfa masterworks fine art gallery, 2021). Figürün göbeğinden aşağısı toprak renkleri ile ifade edilmiştir. Bu toprak renginin kullanımıyla sanatçı, insanoğlunun doğumuna vurgu yaparak, beden toprak ilişkisine dikkat çekmiştir.

Görsel 11: Rene Magritte, bu bir pipo değildir, tuval üzeri yağlı boya, 63,5x93.5 cm, 1929 (sgm.gr/Jtcud,2021)

Magritte bu çalışmasında bir pipo resmetse de eserin üzerinde yazan nota bakıldığında çeşitli göndermeler bulunmaktadır. Sanatçı, çalışmalarında gerçekçi düşüncüyü işlemiş ve izleyicilerin düşüncelerine duyuşal göndermelerde bulunmuştur.

Çalışmanın üzerinde “bu bir pipo değildir” yazısıyla izleyiciler, gördüklerini sorgulamaya başlamaktadır. Resim ile kavramı bir araya getirdiği bu çalışmasında sanatçı, içine bir tütün koyulup içilecek bir pipo olmadığını sadece resimde görünüp

gerçekte var olmadığını, yani kısacası görünen tek şeyin hiçlik olduğunu vurgulamaktadır.

Görsel 12: Rene Magritte, The Blank Signature, 81x65 cm, 1965
(sgm.gr/mcVQE.2021)

Rene Magritte, “The Blank Signature” adlı çalışmasında at üzerinde bir kadın figürü resmedip ağaçlar arasından görünen bir imgeyi konu almaktadır. Sanatçı kompozisyonda karmaşa yaratmak adına figür ile ormanı iç içe resmederek izleyicinin beyinde algısal seçiciliğe dikkat çekmek istemiştir (Tosun, 2015, s. 163,164).

Arka planda olması gerekenler ön planda, ön planda olması gerekenler arka planda yani çalışmada izleyiciye gerçeği karmaşık bir kompozisyonda ele almıştır. İzleyiciyi düşündürüp, gerçek anlamını izleyicinin kendisinde bulmasını amaçlamıştır.

Görsel 13: Rene Magritte, Decalcomania, tuval üzeri yağlı boya, 81x100 cm, 1966
(sgm.gr/uVWCd.2021)

Sanatçı “Decalcomania” çalışmasında arka plandan bir erkek figürü resmetmektedir. Kompozisyon iki planda ele alınmıştır. Resmin bir yarısında gerçekçi bir insan, diğer yarısında ise görüntü olarak bir figür resmetmiştir. Magritte eserinde düş kavramını ele almaktadır. Freud teorisine göre insanlar, günde en az iki veya üç saat hayal âleminde yaşamaktadırlar, bu durum rüyalarla oluşmuştur (Freud, 1996, s. 122,123).

Magritte çalışmasında düş kavramını ele alarak, izleyicinin zihninde bir tiyatro sahnesi canlandırmıştır. Sanatçıya göre tiyatro sahnesi ve bale sahnesi gibi mekânlar gerçeği yansıtmamakta, olunabilecek bir gerçeği yansıtmaktadır. Tiyatroda oyuncular her karaktere girebilirler ve bu durum, salt gerçek değil, o anki olan durumdur. Freud ise her rüyanın sanat eseri olabileceğine vurgu yapmaktadır. Sanatçı bu eserde ise kendi hayal dünyasını imgelere dönüştürerek izleyiciye ulaştırmıştır.

1.1.3. Salvador Dali

Salvador Dali 1904'te İspanyanın Katolonya bölgesinde dünyaya gelmiştir. 1901 yılında doğan abisi Dali, doğmadan dokuz ay on gün önce sindirim yolu rahatsızlığından vefat etmiştir. Ailesi bir türlü Dali'nin abisinin ölümünü unutamamış ve sürekli ondan bahsetmişler, hatta vefat eden abisinin ismini Salvador Dali'ye vermişlerdir. Bu durum kendisini çok üzse de ailesine bir türlü söyleyememiş ve sürekli abisinin gölgesinde büyüdüğünü hissederek ailesinin ilgisini kendisine değil de abisine gösterdiklerini düşünmüştür. Böylece dünyaya gelen Dali'nin küçüklüğünden beri sürekli bu durumda kalması, Salvador'un ileriki yaşamında kafasında sürekli karmaşalar yaratmış ve düşünceleri sanat yolu ile dışarı vurup, tüm izleyicinin sanat algısını kendine has tarzıyla şekillendirmiştir (Karakuş, 2021).

Sanatçının eserlerine bakıldığında sanki kendi dünyasını yaratmış her olaya farklı biçim, form getirerek izleyiciyi yaşamaya davet etmiş ve kendi ruh dünyasının misafirine dönüştürmüştür. Dali, çocukluğunu ne kadar olumsuz geçirse de bu yaşantısı ileriki yaşamında onu dahi, deli gibi kavramlarla nitelendirecek, kaynağını oluşturacak bir karakter haline getirmiştir. Resim sanatının dâhisi Salvador Dali, gerçeği gerçeküstü şekilde yorumlayarak, formları birer sanat eserine çevirmiştir.

Salvador Dali kendi sözleriyle yaşadıklarını böyle özetlemektedir:

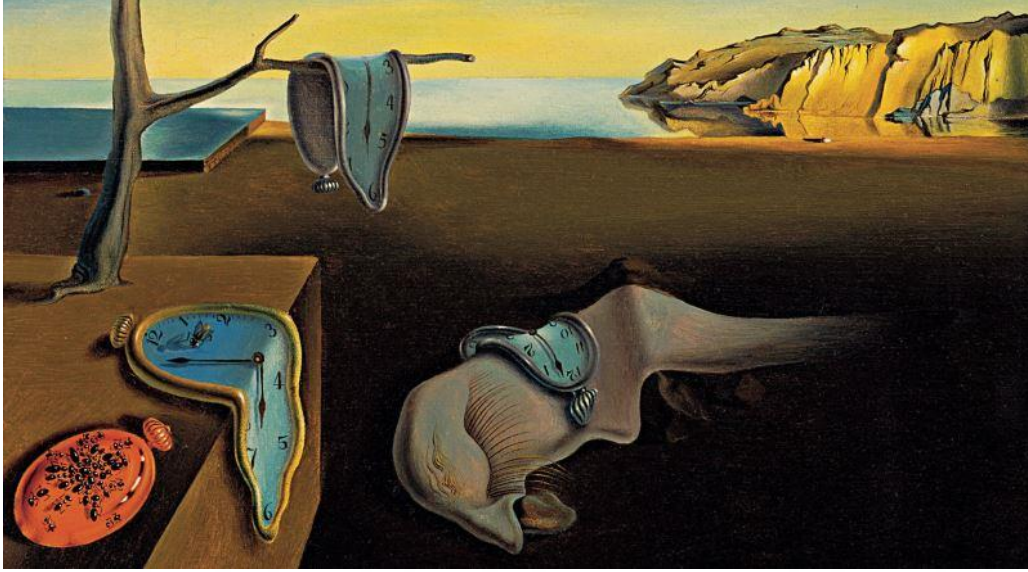
“Doğar doğmaz tapınılan bir ölünün ayak izlerinde yürümeye başladım. Beni severken hala onu seviyorlardı aslında. Belki de benden çok onu. Babamın sevgisinin bu sınırları yaşamımın ilk günlerinden itibaren çok büyük bir yara oldu benim için”. (Karakuş, 2021)

Annesinin destekleri ile resim dersleri alan Dali 1914'te özel bir resim okuluna yazılıp daha sonra 1919' da ilk kişisel sergisini Figueres Belediye Tiyatrosu'nda açmıştır (Alamdari, 2012, s. 49,50).

1921 Şubat ayında ise annesini kaybeden Dali'nin hayatında büyük yıkım olmuş, 1926 yılında Paris'e gitmiş ve burada Picasso ile tanışmıştır. Bu tanışma sanatçının hayatında yeni bir dönemin başlangıcı olmuş, resim sanatı açısından daha üretken ve özgün bir dönem başlamıştır. Sonrasında askere giden Dali, buradaki

olumsuz davranışları nedeniyle, okulundan atılmış, ancak en ünlü eserlerinden biri olan “Belleğin Azmi” isimli resmini bu zor dönemde gerçekleştirerek hayatı farklı bir pencereden ele almış ve izleyiciyi kendi iç dünyasıyla baş başa bırakmıştır.

1937’ de ise hayranı olduğu Sigmund Freud ile tanışmış ve birkaç portresini çizip Freud’ un bilinçdışı yazılarını ilgi ile takip etmiştir (Alamdari, 2012, s. 49,50).

Görsel 14: Salvador Dali, Belleğin Azmi, tuval üzeri yağlı boya, 24x33 cm, 1931
(sgm.gr/8sa2h,2021)

Dali “Belleğin Azmi” isimli çalışmasında hayali bir kumsalda, deniz kenarına yerleştirdiği saatleri erir şekilde resmetmiştir. Eleştirmenler tarafından zamanın katılığı ve değişmezliğine protesto olarak yapıldığı söylense de çalışmanın sıcak bir ağustos ayında güneşin altında eriyen peynirlerden ilham aldığı belirtilmektedir. Zaman kavramı, mekâna, tarihe bağlı kalmaksızın, ilerleyen ve soyutun eylemler ve sonuçlarına bağlı olarak, sürdürülebilen bir kavramı yansıtmaları açısından değerlidir. Meta kavramlarının, görsel düşünme karşılığı olarak, öznel nesnelerin maddi karşılıkla ifade edilmesi görüşüne denk geldiği bir süreçte, zaman kavramının da işlevin karşılığı olarak neden-sonuç ilişkisiyle, maddi nesneyi betimlemesi açısından önemi büyüktür. Buradan hareketle Dali, zamanı sıcak güneş altında eriyen peynirle ilişkilendirirken kavramsal olarak simgeci bir yaklaşım geliştirmiş ve yitip giden bir somut varlık olarak yeniden şekillendirmiştir.

Görsel 15: Salvador Dali, Kayadaki figür, ahşap panel üzeri yağlı boya, 27x41 cm, 1926 (sgm.gr/WA69g,2021)

Çalışmanın tarihine bakıldığında, Dali'nin erken dönem işlerinden olduğu söylenebilir. Sanatçı bu kompozisyonda, resimde kaya üzerinde yatan bir figürü işlemiştir. Dali'nin, Picasso'nun geometrik yapıli kompozisyonlarından etkilendiği söylenebilir. Kompozisyon yapısı incelendiğinde, akademik eğitiminin gözle görülür yapısı ortaya çıkmaktadır. Acar'a göre, çalışmalarında Max Ernst ve Chirico'nun eserlerinden etkilendiği düşünülen Dali için bu dünyadan insanlar onun zihninde artık sürrealist döneme çekilmekte ve (Acar, 2011, s. 28) biçimler olduklarından daha farklı nesneler düzleminde form kazanmaktadırlar. Gerçeküstü çizgiden, kübik çizgiye giden form yapısı, sanatçının Picasso veya kübik sanatçılardan etki düzeyini ortaya koymasından açısından önemli bir görsel kanıt niteliğindedir. Ancak tam olarak Kübizm sanat akımının görsel bütün özelliklerini yansıttığı noktada kesin ifadelerin kurulması mümkün değildir. Sanatçı, figürlerin dinamik ve kütleli yapısını, koyu konturlarla sağlarken, desen bilgisinin ve anatomik yapı bilincinin tüm özelliklerini kompozisyonuna dâhil etmektedir. Burada nesneyi bütün açılarından göstererek form yakalama çabası görülmemekte ve bu özelliğiyle kübizmden ayrılırken, nesnenin dolgun kütleli form yapısına deseni bakış açısıyla yaklaşmaktadır.

Görsel 16: Salvador Dali, Yüz ve Meyve Tabagının sahilde görünmesi, tuval üzeri yağlı boya, 115x144 cm, 1938 (sgm.gr/g06As,2021)

Eserde, farklı bir sahilde meyve tabağı görüntüsünde portre, arka planda köpek silüetli dağ, yerde duran bir kumaş ve ip görülmektedir. Dali yanılsamayla yani kendisine has tabiriyle optik yanılsamayla görünenin aksine görünmeyen nesneleri izleyiciye sunmaktadır.

İzleyicinin zihninde küçük parçalar şeklinde bütünü bulmasını sağlamış ve bu durumda parçadan bütüne doğru gitmiştir. İzleyiciyi şaşırtarak, zihninin derinliklerine itmektedir. Andre Breton'a göre Dali'nin eserlerinin pahalı fiyatlara satılması ve her geçen gün şöhretinin artması sürrealist sanatçılar adına olumsuz diye ifade edilmiştir. Dali kendisini hiçbir zaman sürrealizm hareketinden ayıştırmayıp sürekli kendini geliştirmeye devam etmiştir (Anonim, Dalipaintigs, 2021). Ne kadar Dali hakkında Sürrealistlerle bağlantısı olmadığı söylene de izleyici onu asla sürrealizmden ayırmayıp hep bir üyesi yani sanatçısı olarak görmüşlerdir. Dali'nin çalışmaları sürrealist sanatçıları daima etkilemiş ve bir dönem Max Ernst, Dali'nin çalışmalarına hayran kaldığını ve sanata bakış açısından etkilendiğini söylemiştir.

1.1.4. Max Ernst

1891 yılında dünyaya gelen Max Ernst, Almanya'nın Brühl şehrinde doğmuştur. Orta sınıf bir ailenin altıncı çocuğu olarak doğan Ernst sağır ve dilsiz okulunda amatör olarak öğretmenlik yapmıştır. 1909' da Bonn Üniversitesini kazanan sanatçı çok yönlü çalışmayı tercih etmiştir. Bir kalıba bağlı kalmadan sanat, bilim, felsefe, edebiyat, psikoloji ve psikiyatri gibi alanlarda da kendini geliştirmeyi amaçlayıp disiplinler arası çalışmaktadır (Anonim, İstanbulsanatevi, 2021).

Bir sığınma evi ziyaretinde zihinsel bir rahatsızlığı olan hastanın sanatı çok ilgisini çekmiş ve Ernst'e ilham kaynağı olmuştur. Sonraki yıllarda August Macke ile tanışan sanatçı August'un sanatından etkilenip daha sonra sanatçı ile aynı grupta çalışma imkânı bulmuştur.İlerleyen yıllarda Picasso, Vang Gogh, Paul Gauguin gibi sanatçıların sergilerini gezmiş ve sanatlarından derinden etkilendikten sonra I. Dünya Savaşı'nda Alman ordusuna çağırılıp savaşa gitmiştir. 1918 'de terhis edilen Ernst metafizik sanatçı olana Chirico'nun resimlerini çalıştı. Aynı yıl nihilist gruba katılan Ernst ilk kolaj çalışmasını yapmıştır. Sanatçının yoğun çalışmalar sonucu çıkardığı kitaplar Sürrealist anlamda eleştirmenler tarafından beğeni görmüş ve sürrealist otantik işler olarak değerlendirilmiştir.1923 yılında Paris'te Salon "Des independants'da" ilk kişisel sergisini açmıştır (Anonim, İstanbulsanatevi, 2021).

Görsel 17: Max Ernst, Vahşi Napolyon, tuval üzeri yağlıboya, 46x38 cm, 1941 (sgm.gr/MEFaF,2021)

Sanatçı bu çalışmayı, 1941’de Almanya’nın doğu cephesinden Rusya hareketinin başladığı dönemlerde resmetmiştir. Eser bu günlere kadar gelen eserlerindendir. II. Dünya savaşının bir tiyatro sahnesini sürrealist bir dille ele alarak anlattığı çalışmasında, kendine has tarzıyla tuval üzerinde farklı materyallerin kullanımıyla farklı doku ve hissiyat yaratmak adına cazip renkler kullanmıştır. Sanatçı eserinde iki figürü birbirinden ayırmak için tuvalin ortasına ayrıştırıcı bir öge olarak mermer bir sütun yapıp gördüğümüz sütunu izleyiciye meta olarak göstermek istemiştir (Bunyan, 2021)

Bazı eserlerinde kullandığı cam ve yaprakları bu eserinde de kullanan Ernst, raslantısal kabarcıklar oluşturup, mercan ve yosun ile fırçalar yaparak tuvalde bu tarz fırçalar kullanmıştır. Çalışmalarını oluştururken deneysel ifadelerden yararlanan Ernst’un çalışmalarının büyük kısmında deneysel ifadeler görülmektedir (Anonim, Max Ernst, 2021).

Görsel 18:Max Ernst, Ünlüler, Tuval üzeri yağlı boya, 125x107 cm, 1921
(sgm.gr/oqYOs,2021)

“Ünlüler” adını verdiği (Görsel 18) çalışmanın ön planında heykel görünümlü başı olmayan figür dikkati çekmektedir. Arka planda daha çok koyu tonların hâkim olduğu metalik ve sert hatları olan bir fil görülmektedir. Sanatçı için bu eserde, ilham

kaynağı Sudanlı bir mısır silosundan gelmektedir. Ön plandaki figürün başını cam ile yapan Ernst, filin altında ise yapışkan ve yağ kullanmıştır (Anonim, Tate, 2021).

Ernst çalışmalarında kendi dünyasını yaratmaya çalışıp gerçek dünyadan uzaklaşmak istemektedir. Bu tarz çalışmalarında sık sık fotoğraf kullanan sanatçı, gördüğü ögeyi gerçekten farklı ele alarak sürekli bir ekleme çıkarma yapmaktadır. Sanatçının I. Dünya savaşına katılması bakış açısını değiştirmiş ve daha çok yaşantılarını çalışmalarında ve kolajların da anlatmıştır. Çalışmanın resmedildiği yıllarda, Sanayi Devrimi'nin gelişmiş olması ve her geçen gün etkinliğini sürdürmesi, birçok sanat eserinde ele alınmış ve bu çalışmada örneklerinden biri olarak kabul edilmiştir. Ayrıca Ernst'in Metafizik sanat hareketinden etkilendiği bilinmektedir.

Görsel 19: Max Ernst, Yaklaşan Ergenlik, guaj ve yağlıboya, 24.5x16.5 cm, 1921
(sgm.gr/FdDff,2021)

Figür, Freud'un kuramıyla kurulan bağa işaret etmektedir. Çalışma karton üzerine yapıştırılmış ve üzerinde oynanmış fotoğraflarla kolaj tekniğiyle meydana getirilmiş. Fonda mavi rengi sıkça kullanan sanatçı, derinlik yaratmak adına mavi ve tonlarını eserin tüm alanlarına yaymıştır. Figürün havada asıldığı hissini yaratan Ernst, arka planda, sağ bölümde önceki çalışmalarındaki gibi farklı rastlantısal dokulardan yararlanmıştır. Çalışma geçmiş dönemlerden izler barındırmakta olup, duran kadın figürü Rönesans dönemini akla getirmektedir (Sariler ve Gürdallı, 2017, s.471). Çalışmayı anlamlandırmak için sanatçı eserin en alt kısmında belli oranla işaretlediği alana yazılar yazarak resim yazı ilişkisi kurmayı amaçlamıştır. Max Ernst çalışmalarını oluştururken birçok defa deneme yanılma yolunu gitmiş ve farklı materyaller kullanmıştır. Ernst, Sürrealist ve daha önceki dönem sanatçılarının etkisi altında kalmıştır. Bu duruma örnek olarak Ernst'in "Ünlüler" isimli çalışmasında Chirico'dan etkilendiği bilinmektedir.

1.1.5. Giorgio De Chirico

Chirico 1888 yılında Almanya'da dünyaya gelen İtalyan kökenli sürrealist yazar ve ressamdır. 1905 yılında babasını kaybetmesiyle sanatçı Yunanistan'dan Almanya'ya taşınmıştır. 1906 yılında Almanya'da Munich'te bulunan Güzel Sanatlar Akademisine girmiş ve hocalarının yardımıyla Antik dönem ve modern filozofların içeriklerine yönelmeye başlamıştır. Düşüncelerini çok beğendiği, onunla özdeşleşen Nietzsche ile tanışması Chirico'nun sanat hayatında büyük etki meydana getirmiştir (Çırpıcı, 2021). 1909 yılında ise altı aylık bir süre için Milan'a giden sanatçı, bu dönemde daha basit düz yüzeyler üzerine çalışıp sonraki zamanlarında sürrealist planlar denemeye başlamıştır. 1910 yılında taşındığı Floransa'da ilk metafizik tarzda eseri olan "The Enigma of an Autumn Afternoon" çalışmasını resmetmiştir (Çırpıcı, 2021).

Görsel 20: Giorgio de Chirico, Bir Sonbahar Öğleden Sonranın Gizemi, tuval üzeri yağlı boya, 53x72.5 cm, 1924 (sgm.gr/x05jC,2021)

Eserin ön planında dik duran heykel ve onun hemen arkasında iki canlı figür, arka planında düz bir gökyüzü ve mimari yapılar görülmektedir. Chirico'nun ilk dönem işlerinden olan çalışma, mekân ve iki canlı figürün olduğu düz bir peyzajdır. İlk metafizik eserlerinden olan “Bir Sonbahar Öğleden Sonranın Gizemi” isimli çalışması daha sonraki yıllarda Chirico'nun metafizik anlamda yapacağı resimlerinin ilk ateşleyicisi olarak görülmüştür (Anonim, The Art Story, 2021)

Çalışma o kadar sessizdir ki kalabalık şehir hayatının gerçekten ayrıştırılmış farklı bir sürrealist görüntüsü olarak sanat tarihinde yer edinmiştir. 1911 yılında Paris yolculuğu sırasında Turin'de kalmış ve buradan çok etkilendiği dile getirmiştir. “Kendine ait bir metafiziği olan bir mimari” olarak Turin'i tanımlamıştır (Anonim, The Art Story, 2021).

Görsel 21: Giorgio de Chirico, Aşk Şarkısı, tuval üzeri yağlı boya, 79x59 cm, 1915 (sgm.gr/albc0, 2021)

Kompozisyon yapısı açısından, sanatçının çelişkili iç dünyasına işaret etmektedir. Antik Yunan sanatına gönderme yapan sanatçı, heykel olarak Apollon'un başını kullanıp kompozisyon olarak ise nesneleri birbirinden bağımsız olarak nitelendirmiştir. Kompozisyonun sağ bölümünde turuncu parlak eldiven dönemin sanayi devrimi üzerine bir çalışanı temsilen oraya yerleştirilmiş olup, çalışanın emeğine vurgu niteliğindedir. Kompozisyonun ön planında, yani zemine yakın bölümünde yeşil bir top dikkati çekmektedir. Bu top, izleyiciyle sanatçı arasındaki iletişim diline bir ironi şeklinde göndermede bulunmaktadır. Chirico, pek çok eleştirmene göre dahi bir sanat karakterine sahiptir ve bu nedenle Chirico'nun anlatım dilinin anlaşılmasında zorluk çekilebileceği üzerinde durulmaktadır. Çalışmanın en arka planında, silüet şeklinde görülen buharlı tren, Sanayi Devrimi'ne vurgu yapmaktadır. Sanayi Devrimi'nin insan hayatına girmesiyle gündelik yaşamda görülen olumlu olumsuz değişiklikler, sanatçı açısından sorgulanan bir durum halini almıştır.

Chirico, eserlerinde endüstri devriminin getirdiği durumlara farklı bakış açısıyla yaklaşırken antik dönemlerden sanayi toplumlarına gelişim gösteren insanoğlunun ruh dünyasında farkındalık olabilecek renk düzenleriyle sarmal bir kompozisyon düzeni benimsemiştir. Bu durum, sanatçıyı sanat tarihinde gerçeküstücü bir konuma yerleştirirken, eserlerinin özgün anlatım dilinin karakteristik anlamdaki benliğini oluşturmaktadır. Sanatçı, doğaya normalin dışında, hayal dünyasının ona bahsettiği bir gözlem diliyle yaklaşmaktadır. Chirico'nun eserlerinde kuşkusuz insan ve işçi haklarını okumak, Sanayi Devrimi'nin protest yapısal çözümlemelerine ulaşmak mümkündür. Chirico, Sürrealizm sanat hareketinin bir mensubu olsa da Metafizik sanat hareketinin önemli temsilcilerinden biri olarak da anılmaktadır.

Chirico'nun bu çok merkezli anlatım dili, sadece gerçeküstücü hareketin değişimine veya gelişimine ışık olmamış, aynı zamanda bu zaman sürecinden sonra gelişen diğer sanat akımlarının da ilerleyiş sürecine katkı sağlamıştır. Özellikle her sanat hareketinin başına gelen yenilenmiş veya güncellenmiş sanat kavramları, bu çağda da ortaya çıkan bir değişimin başlangıç sürecini oluşturmuştur. Sanat tarihçilerinin “Çağın Ruhu” olarak tanımladığı bu yeni sanat hareketleri, sanatçıların karakteristik özelliklerini barındıran, sanatçının özgürlükçü yaklaşım biçimlerini eser üzerine tartıştığı ve sürecini belirlediği bir evrilme geçirerek birbirini tetikleyen sanat üsluplarının gelişim gücüne katkı sunmuştur. Çağın ruhunda ortaya “pop” olarak nitelendirilen bir kavram olarak inşa edilen sanatı, genel dilden akademik bakış açısına, karşı tutumla ilerici ve daha soyut anlam bütünlüğüne doğru geliştirmiştir. Bu dönemde Pop Sürrealizm kavramı yeniden ve yenilenen bir biçim değişikliği olarak sunulmuştur. Pop Sürrealizm sanat hareketinin daha iyi anlaşılabilmesi, özellikle ABD’de ki sanat hareketleri içinden sıyrılarak, haklı bir konuma yükselmesi, sanat hareketine mensup sanatçıların özverili çalışmalarıyla mümkün olabilmektedir. Bu anlamda Mark Ryden, harekete farklı bir soluk getirerek, ele aldığı konularla farklılık yaratmıştır. Eserlerinde Salvador Dali, imgesel konularının, karakteristik izdüşümlerinden ziyade, mekân ve zaman ilişkisinin kaldırıldığı, soyut kavramlar dikkati çekmektedir. Mark Ryden özelinde, sanat hareketinin kavramsal çerçevesinin tanımlanması önem arz etmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'DE POP SÜRREALİZM

2.1.Pop Sürrealizm

Pop sürrealizm sanat hareketi 1960'larda gerçekleşen dönemin sosyal ve siyasi Akademik kavramsalcılığına karşı çıkmaktadır. Pop Sürrealizm olarak bilinen sanat hareketi, 1970'lerde Los Angeles'ta ortaya çıkmıştır. Yeraltı Sanatı olarak da bilinen Pop Sürrealizm sanatın daha çok grafiksel anlatımıyla ilgilenmiş, sonrasında resim dilini benimsemiştir. Sokak sanatlarını daha çok kapsayan Pop Sürrealizm, Kay kay kültürü, çizgi roman, duvar resimleri, Gerçeküstücülük ve daha sonra resim sanatı ile de benzersiz, dizginsiz sanatsal çabalara dönüşmüştür (Jacklin, 2021).

Pop Sürrealizm, üslup olarak bazı farklılıklar göstermektedir (Beth, 2020). Pop Sürrealizm de huysuz ve atmosferik, karakter odaklı ve anlatı temelli birçok üslup özellikleri olmasına rağmen aralarındaki ilişki çok güçlüdür. Oluşan bütün üslublar çok nazik, titiz ve stilize bir hassasiyetle oluşmaktadır.

Mark Ryden, Audrey Kawasaki ve Robert Williams gibi önde gelen sanatçılar, teknik beceriye verilen değeri göstermektedir. Pop Sürrealizm sanatının yolculuğundaki bükülme, belirli bir üsluba bağlı kalmadan üretilmesidir. Eleştirmenler uzun zamandır, Pop Sürrealizm'in meşrutiyeti konusunda sürekli tartışmışlardır. Halen birçok ülkede sanat hareketi olarak görülmemektedir. Sadece kendi içerisinde gelişen bir sanat hareketi olarak görülmektedir.

Görsel 22: Audrey Kawasaki, Ay Işığı, ahşap üzeri karışık teknik, 30,5x30,5 cm, 2019 (sgm.gr/V4zv,2020)

Pop Sürrealizm'in ve günümüz sanat algısının gelişimi sektörle doğru orantılı olduğu için bir pazarlama gereksinimine ihtiyaç duyduğu muhakkaktır. Bu durumun gereksinimi olarak galericilik olgusunun gelişmesine katkı sağlamış ve sanatı daha çok pazarlanabilir bir metaya yakınlaştırmıştır.

New York'ta 01 Galeri veya LA Psychedelic Çözüm Galerisi gibi galeriler, Pop Sürrealizm'in güzel sanatlarda doğrulanmış bir yol izlemesine sebep olmuştur. Sanat camiasının kabullenmesi ilk olarak, 1994'te yayınlanan ve Robert Williams tarafından kurulan Juxtapoz dergisi sayesinde daha anlaşılır bir hal almasını sağlanmıştır. Juxtapoz dergisi günümüzde halen devam etmekte olan bir sanat ve kültür dergisi olmakla kalmayıp ABD'de en fazla okunan ikinci dergi konumunda işleyişine devam etmektedir (Beth, 2020). Değeri çok geç bilinse de Pop Sürrealizm günümüze kadar ulaşabilmiş ve etki alanı olarak birçok farklı sanatsal üsluplara ulaşmayı başarmıştır.

Pop Sürrealizm, sanatının ilgi alanı o kadar geniştir ki pop müzikten spor dallarına kadar kullanılmıştır. Eserlerde espri, mizah, ironi gibi kavramlara sıkça yer verilmiştir. Pop Sürrealizm akımının genişlemesi bu kavramların popüler kullanım özellikleriyle bağlantılıdır. Sanat tarihindeki birçok kurallara uymamaları kendilerine göre yol çizmeleri, sanat eleştirmenleri ve küratörler tarafından çabuk onaylanmamasına sebep olmuştur. Geçmişten çok izler barındırmadığı için galeriler ve sanatsal faaliyetler gösteren kurum ve kuruluşlar, bu gibi eserlerin sergilenmesine pek olanak sunmamışlardır. Pop Sürrealist sanatçılar nerede tercih edilmeyen küçük galeriler varsa bu galeriler sayesinde topluma ulaşmayı hedeflemişlerdir. Pop Sürrealist sanat hareketi daha önce sanatla uğraşmamış sanatçılar tarafından başlamıştır. Sanatçılar alt kültürlerden etkilenip daha önce yapılmamış farklı deneyimler sunmuşlardır (Gerakiti, 2020). Toplum tarafından beklediği değeri görmeyen Pop sanat hareketi, geniş ilgi alanı sayesinde birçok sanatsevere ulaşip etkilemeyi başarmış ve disiplinler arası çalışma sayesinde ölümsüzlüğünü korumuştur.

Tam anlamıyla kendini resmileştiremeyen Pop Sürrealizm, dönem dönem ve yer yer bölgelere göre içerik konusunda farklılıklar göstermiştir. Lowbrow olarak

başlayan sanat hareketi, birçok sanatçının çabasıyla Pop Gerçeküstücülük olarak yeni bir ivme kazanmıştır.

Pop Sürrealizm'in vaftiz babası olarak bilinen sanatçı Kenny Scharf, eserleri için şu sözü kullanmıştır.

'Gerçeküstücülük bilinçdışı hakkında ve işimin bilinçdışı hakkında olduğunu hissediyorum. Görüntüler bilinçdışından geliyor, ancak bilinçdışım pop görüntülerle dolu. Bilincim pop, bu yüzden sanat Pop Gerçeküstücülük olurdu' (Gerakiti, 2020).

Sanatçılar, sosyal ve politik mesajlarını iletmek için Disney ve Marilyn Monreo gibi karakterleri kullanmışlar, eserlerin temiz ve pürüzsüz olmasına özen göstermişlerdir (Gerakiti, 2020).

Görsel 23: Kenny Scharf, Dörtüyz ,fiber glas üzerine emaye, 36x62x62 cm, 1995 (sgm.gr/mWaC6,2020)

Pop Sürrealizm, genelde esprili yaklaşımlarda bulunup sarsıntılı olayları anlatmakta etkili olmuştur. Pop Sürrealizm, dönemine nazaran şuanda bir kademe atlayıp birçok ülke de kabul edilir konuma gelmiştir. Juxtapoz Dergisi'yle daha geniş kitlelere ulaşmıştır. Pop Sürrealizm'in bu seviyelere ulaşmasında en büyük etken Robert Williams olduğu için ilk temsilcilerinden biri olarak kabul edilmektedir. İlk dönemlerinde az temsilcisi bulunan Pop Sürrealizm'in, yirmibirinci yüzyılda çok sayıda sanatçıya ulaşarak canlılığını korumuştur. Pop Sürrealizm, sadece sanatsal

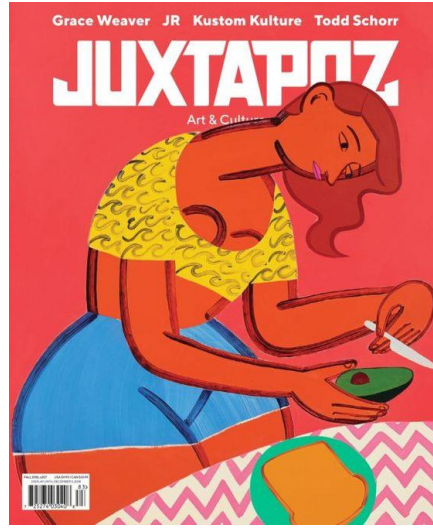
anlamda kalmayıp, günümüz oyuncaklarını da etkilemeyi başarmıştır. Birçok oyuncak şirketi Pop Sürrealizm sanatından etkilenip sanat hareketinin gelişmesine katkı sağlamıştır (Bilgi, 2017, s. 234). Popülerliğini halen korumakta olan Pop Sürrealizm, Juxtapoz Dergisi sayesinde tüm dünyada kabul edilir bir konuma ulaşmıştır. Sanatçılara, sanatını duyurma imkânı sağlayan dergi, günümüzde ABD’de en fazla okunan sanat dergileri arasında gösterilmektedir.

2.2. Juxtapoz Dergisi

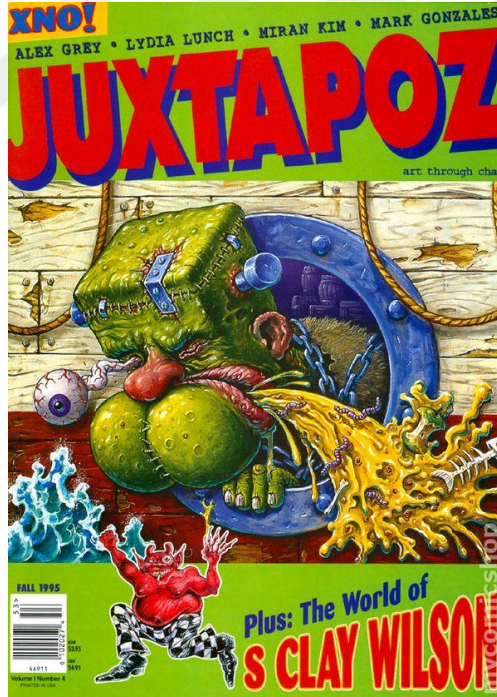
Dergi, belirli kesimlere hitap etmede, güncel bilgileri topluma ulaştırmada önemli bir rol oynayan yazılı en etkin bilgi kaynaklarından. Juxtapoz dergisinin sanat hareketini nasıl noktalara getirilebildiği Pop Sürrealizm sanat hareketinde açık bir şekilde görülmektedir. Böyle olunca sanatını daha geniş kitleye ulaştırmak isteyen Pop Sürrealist sanatçılar tarafından kurulan bir dergi olarak Juxtapoz Dergisi isim yapmıştır.

Robert Williams, bir sözünde kitleler için sanat yorumu yaptığı Pop Sürrealizm sanatının daha alt kesimine hitap etmiştir. 1994 yılında Williams’ın girişimiyle bir dergi oluşturma kararı alınmış, derginin ortaklarından Fausto Vitello ve Eric Swenson gibi birçok sanatçı ve grup tarafından, sanat kültür alanında hizmet verecek Juxtapoz Dergisi oluşturulmuştur. Kentsel alternatif ve Pop Sürrealizm’de olduğu gibi yeraltı sanatı altında ilerlemekte olan sanatsal aktivite ve çalışmaların halka ulaşımını sağlamak amacıyla kurulan dergi (Beato, 2020), Pop Sürrealizm sanatçıları için tanıtım kaynağına dönüşmüştür.

Juxtapoz psychedelic ve hot sanatı, grafiti, sokak sanatı ve illüstrasyon gibi modern türleri, Pop, montaj, eski usta resim ve kavramsal sanat gibi daha tarihsel olarak tanınan sanat türleri bağlamında bağlama misyonuyla başladı. San Francisco’da olmasına rağmen Juxtapoz Güney Kaliforniya pop kültürünün erdemlerine ve “yerleşik” New York City sanat dünyasının sözleşmelerinden özgürlüğüne inanmak üzerine kurulmuştur. Ferus galerisi 1950’lerde ve 1960’larda Walter Hopps ve Irving Blum tarafından yönetilen dergi, nihai kültürel mihenk taşı konumuna ulaşmıştır (Anonim, Wikipedia the free encyclopedia, 2020).

Görsel 24: Grace Weaver, Juxtapoz Sanat ve Kültür Dergisi kapağı, 2018
(sgm.gr/qgl9f,2020)

Görsel 25:S. Clay Wilson, Juxtapoz Sanat ve Kültür Dergisi kapağı, 1994
(sgm.gr/A8NF2)

Görsel 26: Robert Williams, Juxtapoz Sanat ve Kültür Dergisi kapağı, 2015 (sgm.gr/sTDDP,2020)

Aktif olarak devam eden sanat dergisi, Pop Sürrealizm'in dünyada birçok sanatçıya ulaşması yolunda etkinliğini korumaktadır. Juxtapoz Dergisi sayesinde sürrealist sanatçılar, sanatın popüler kısmını izleyiciye gösterme şansı yakalamışlardır. Dergi sayesinde her geçen gün toplumun ön yargısı kırılmış ve Pop Sürrealizm'e olan ilgi artmıştır. 2000'ler ile yükseliş dönemine geçen Pop Sürrealizm, sanata dair farklı görüşler geliştirmiştir.

2.3. Pop Sürrealizm Yükselişi

Toplum tarafından sürekli aşağılanan ve alçak sanat olarak görülen Pop Sürrealizm, sanatçıların ürettikleri eserlerle kendini topluma kabul ettirmiş ve artık sanat hareketi olarak yükselme dönemine geçmiştir.

1960'lardan sonra ilk olarak Amerika'da daha sonralarında Kanada, İngiltere, Avustralya gibi ülkelerde sıklıkla galerilerde görülmeye başlayan işlerin, farklı bir yaklaşım olmasından dolayı birçok sanatçı etkilenmiştir. Günümüzde dahi birçok

Avrupa ülkesinde temsilcilerine rastlamak mümkündür. Pop Sürrealizm sanat hareketinin sanatçıları ağırlıklı olarak resimlerle ön plana çıkmasının yanı sıra günümüz oyuncak sektörünün gelişmesine de birçok katkıda bulunmuştur ve bu durum hareketin altın  ağılarını yaşımasına sebep olmuştur (Cancat, 2020, s. 203,204).

Pop Sürrealizm sanat hareketi bazı kurum kuruluş ve galerilerin finansal olarak gelir getirici bir hareket olarak değerlendirmesiyle gelişiminde yukarı doğru bir ivme göze batmaktadır. Bu ilgi, sanat hareketinin gelecek dönemlerdeki farklı sanat dallarına eğilim oluşturmasını tetiklemiştir (Ergen, 2020, s. 175,176).

Pop Sürrealizm hareketinin gelişimi ve y kselişı Dadaizm ile doğru orantılı Dadaizm hareketinde de görüldüğü üzere, içinde bulunulan duruma daha alaycı ve mizahi bir yaklaşıml sergileyerek, olayın ciddiyetini kavratıp sürekli geleneğini reddeden bir tavır takınması izleyicinin ilgisini çekmiştir. Bu gibi benzerlikler ve her şeyi reddeden tavır takınması, Pop Sürrealizm sanat hareketinin galeriler, dergiler vb. gibi yerlerde daha desteklenici bir hal almasını sağlamıştır. Pop Sürrealizm sanatçıları, sanat tarihindeki kuralları bilip izleyiciyi şaşırtmak ve olayı daha yakından farklı bir yolla aktarmak için tamamen çalışmalarında reddedici bir tavır takınmışlardır.

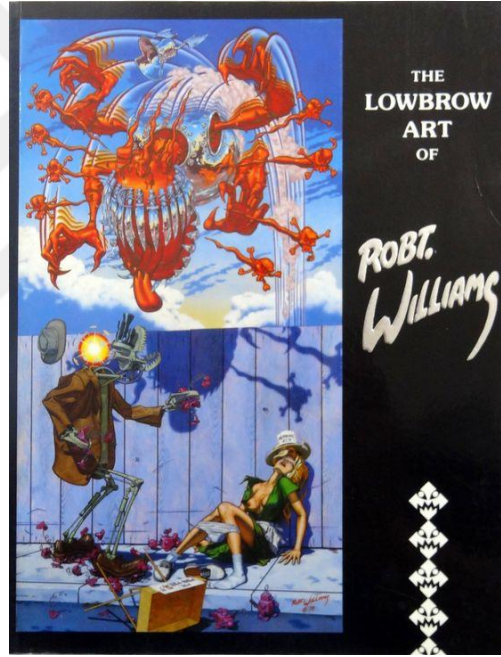
Hareket, güncel sanatın bir parçası olsa da birçok eleştirilere maruz kalmış ancak sanat tarihinde kendisine çok sağlam bir zemin edinmiştir. Pop Sürrealizm'in gelişimindeki en önemli rol, toplumun eserleri sahiplenmesi ve teknik olarak Rönesans eserlerinin benzeri niteliğinde popüler kültürle harmanlanması olarak görülmüştür.

Pop Sürrealizm sanat hareketinin eserleri, görüntü olarak pek sanat eseri niteliğinde görülmemiş, bu duruma Sanayi Devrimi, modern toplum, gibi çevresel faktörler etkili olmuştur. Güncel sanatta galeri ve belli başlı kurumların yardımıyla sanatçı, sanat terimlerinin örtüşmesi sanattan ziyade maddi bir düşünce olarak görülmesi günümüzde Pop Sürrealizm'in bu seviyelere gelmesini sağlamıştır (Cancat, 2020, s. 203,204). Sanayi Devrimi günümüzde ise Pop Sürrealizm'in daha farklı dallara yönelmesini sağlamaktadır. Pop Sürrealizm için, Sanayi Devrimi'nden en derin etkilenen sanat hareketi de denilebilir.

Zamanla değeri bilinen Pop Sürrealizm, birçok galeri yardımıyla sanatsal etkinlikler ve sergiler düzenlenmiştir. Ama zaman ilerledikçe katılımıyla destek sağlayan sanatçılar kendilerini kötü hissetmiş, aşağılayıcı bir isim altında toplanmak istemeyip, yeni bir isim arayışına girmişlerdir. Bu durum neticesinde Pop Sürrealizm

adını belirleyerek bundan sonraki bütün çalışmalarında bu isim altında toplanmaya karar vermişlerdir. Buna rağmen Pop Sürrealizm'i sanat olarak görmeyen, galeri ve sanat kuruluşlarına tepki niteliğinde bir kitap yayımlayan Robert Williams, "The Lowbrow Art of Robert Williams" adlı kitabını yayımlamıştır. Bu sayede, sanat hareketinin ilk örnekleri 1994'te Robert Williams adı altında Juxpatoz Dergisi'nde yayımlanmıştır (Cancat, 2020, s. 203,204).

Dönemin sanatçıları Pop Sürrealizm'in gelişimi için, daha önceki dönemlerden farklı bir yol izleyerek ulaşılması kolay ve daha küçük galerileri tercih etmişlerdir. Tercih edilen bu galeriler ise günümüzde Pop Sürrealizm'i temsil eden nitelikli galeriler olarak görülmektedir.

Görsel 27: Robert Williams, The Lowbrow Art of Robert Williams, Juxtapoz dergisi, 1994 (sgm.gr/7FO4x,2020)

Pop Sürrealizm, resim ve illüstrasyon olarak bilinmektedir. Fakat hız kesmeden gelişimini sağlayan sanat hareketi, günümüzde seramik, süsleme sanatı, oyuncak, heykel ve mekân yerleştirmelerinde de kullanılmaktadır. Pop sanat hareketinin altın çağı olarak bilinen 2000'ler önemli bir gelişim düzeyi kaydederek reklamlarda, animasyon tasarımlarında ve birçok üç boyutlu işlerde kendisini göstermiştir.

Görsel 28: Grey Simkins, Kitron, tuval üzeri akrilik boya, 36x24 cm
(sgm.gr/EpabN,2020)

Görsel 29: Marion Peck, Rüya, panele yağlı boya, 16x22 cm 2008
(sgm.gr/JPUAC,2020)

2000’li yıllar ile birçok temsilcisi oluşan Pop Sürrealizm sanat hareketinin, konularında gündelik hayata göndermeler görülmüştür. Çağın getirdiği yenilikler, insan hayatındaki etkileşimi zayıflatmış ve bu durumda sanatçılar bu gibi konulara yönelmişlerdir. Alex Gross, çalışmalarında çağın teknolojik yeniliklerini ve insan hayatına zararını vurgulayan en önemli temsilcilerinden kabul edilmiştir.

2.3.1. Alex Gross

Alex Gross, Pop Sürrealizm sanat hareketi içinde bulunmuş 1968 yılında ABD'nin New York şehrinde dünyaya gelmiştir. Dijital anlamda yetenekli olan sanatçı, müzik grubu kapakları ve 20. yüzyılın önemli Japon romancı ve öykücüsü olan Haruki Murakami'nin kitap kapaklarını yapmıştır. 1990 yılında Kaliforniya Pasadena'daki Art Center College of Design'de illüstrasyon alanında eğitim alıp, kendini geliştirmiştir. Eğitimini dereceyle bitiren sanatçı uzun yıllar kendi tabiriyle sektörel işler yapmıştır. Sanatçı, Japon sanatına ilgi duyduğu için 2000 yılında bursla Japonya'ya seyahat etmiştir. İki ay süre orada yaşamış tüm Japonya'yı gezme imkânı bulmuştur (Leal, 2021).

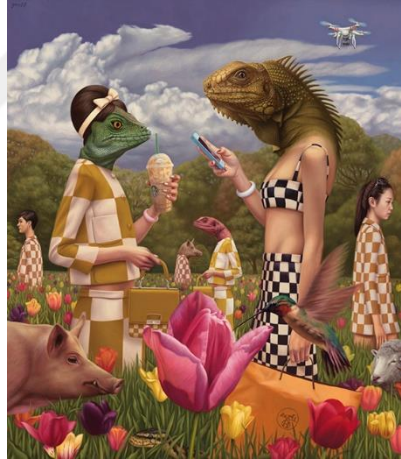
Alex Gross'un zamanla sanat anlayışına yansımıştır. Alex Gross, fantastik ve popüler imgeleri çalışmalarında güzel bir dille yansıtmasıyla bilinse de esasına bakıldığında bir propaganda sanatçısı olarak görülmektedir. Günümüz sektörünün küreselleşme ve tüketici insan kimliklerini eleştirel bir tavırla ele almaktadır. Sanatçı aynı zamanda çalışmalarında klasik yapıtları günümüz film sektörü ve animasyon karakterlerine benzetmesiyle de Pop Sürrealizm sanat dalı altında bilinmektedir (Anonim, Online Art Gallery Artopol , 2021).

Görsel 30:Alex Gross, Dv Posse, tuval üzeri yağlı boya, 24x26,5 cm, 2017
(sgm.gr/y355Z,2020)

Görsel 31: Alex Gross, Mona Lisa Joker, tuval üzeri yağlı boya, 48x34 cm, 2020
(sgm.gr/y355Z,2020)

Görsel 32: Alex Gross, Sürüngenlerle Parkta Pazar, tuval üzeri yağlı boya, 57,5x50
cm,2016 (sgm.gr/y355Z,2020)

Sanatçı bazı çalışmalarında insanların sanal dünyaya yakınlığını ele almıştır. İnsanlar arası ilişkilere dijital çağın girdiğini vurgulamak ve buna dayalı olarak gerçek hayattan uzaklaşmalarını teknoloji ve popüler olan dijital ürünlerle eleştirip çalışmalarında sık sık işlemektedir.

Görsel 33: Alex Gross, Şüphe, Tuval üzeri yağlı boya, 35x48 cm, 2016
(sgm.gr/X6yb8,2020)

Görsel 34: Alex Gross, Hizmet Sektörü, tuval üzeri yağlı boya, 29,5x46,5 cm, 2013
(sgm.gr/X6yb8,2021)

Alex Gross bazı çalışmalarında bireylerin mesleği, bulunduğu konum gibi kavramların insanların yüzüne yansıdığını vurgulamak amacıyla ironi ile karışık, birbirinden bağımsız ve çok kurala bağlı kalmayan bir tavır ile günümüzde Pop Sürrealizm sanat hareketinde ve sanat tarihinde adından sıkça söz ettirmektedir. Konu bağlamında pop sanatçıları birbirlerinden etkilenmişlerdir. Pop Sürrealizm'in diğer öncü temsilcilerinden kabul edilen Todd Schorr, çalışmalarında popüler kimlik karmaşasına ele almış, bu durumları animasyon karakteriyle eserlerine yansıtmıştır.

2.3.2. Todd Schorr

Todd Schorr, 9 Ocak 1954'te 2000'lerin sanat şehri olan New York'ta dünyaya gelmiştir. Ailesinin sanatı sevmesiyle sanat aktivitelerine giden Todd Schorr, 1933 yılının film karelerinden olan King Kong, Disney ve Max Fleischer animasyonlarından oldukça etkilenmiştir (Schorr, 2021). 1960 ve 1970'lerde gruplarda baterist olarak çalışan Todd, daha sonraki yıllarda yeraltı sanatı olarak bilinen Lowbrow Pop Sürrealizm ile tanışarak, sanat hayatında emin adımlarla ilerlemiştir. 1970'li yıllarda İtalya gezisi sırasında animasyon ustalarının fikirlerini eski ustaların teknikleri ile birleştirme fikri aklına gelmiş ve uygulamaya başlamıştır. 1976'da Philadelphia Sanat Koleji'ni kazanan ve ressam olmayan Todd, hocalarının onu illüstrasyon alanına daha yakın hissettiklerini ifade etmesiyle illüstrasyon alanında kendini geliştirip uzmanlaşmıştır. Birçok Pop sürrealist sanatçılar gibi film afişleri, albüm kapakları gibi piyasa olarak adlandırılan çalışmalar yapmıştır. 1985 yılında sektörden kopmuş ve sanat duvarlarını süslemeye odaklanmıştır (Schorr, 2021).

Görsel 35: Todd Schorr, Denizci Adam, kağıt üzeri akrilik, 18x14 cm, 1989 (sgm.gr/xYINH,2020)

Görsel 36: Todd Schorr, Erkekler ve Maymunlar, kağıt üzeri Akrilik, 23x30 cm, 1986 (sgm.gr/0E45W,2020)

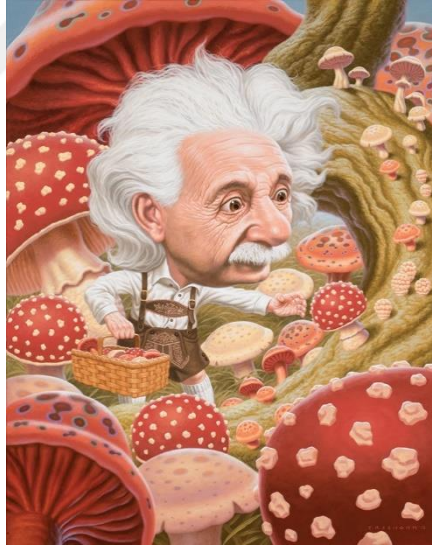
Sanatçı, çizgi filmler ve Pop Art karakterlerini çalışmalarına yansıtıp, sanatsal bir tavırla tekrardan ele almıştır. 1986’da dönüm noktası olarak adlandırdığı sergisi Tokyo’da “bugünkü Amerikan Pop kültürü” adıyla açılan sergiye katılmıştır. 1992’de ilk solo sergisini açmış, 1988 yılında ise koleksiyonerlerinin çoğunun hâkim olduğu şehir Los Angeles’a taşınmaya karar vermiştir. Günümüzde ise Pop Sürrealizm’in önemli temsilcilerinden birisi olarak yerini korumaktadır (Schorr, 2021).

Görsel 37: Todd Schorr, Tatil Çatışması, tuval üzeri akrilik, 30x24 cm, 2000 (sgm.gr/74R58,2020)

Görsel 38: Todd Schorr, Superstition'ın Evrimi, tuval üzeri akrilik, 30x24 cm, 2003 (sgm.gr/ZY6lw,2020).

Görsel 39: Todd Schorr, Einstein'in Mantarları, tuval üzeri akrilik, 30x24 cm, 2013 (sgm.gr/4gYCz,2020)

Çalışmalarında canlı ve etkile renkler kullanan Todd, günümüz çizgi film sektörünü protesto eder nitelikte işler üretmiştir. Etkisinde kaldığı çizgi filmleri konu alarak, eserlerindeki figürleri kahramanları gibi göstermiştir. Bazı kompozisyonlarında karanlık fon kullanan Schorr, dönemin önemli temsilcilerinden Marion Peck'i etkilemeyi başarmıştır.

2.3.3. Marion Peck

Marion Peck, ailesi dünya turuna çıktığı esnada 3 Ekim 1923'te Filipinler'de dünyaya gelmiştir. Dört çocuktan en küçüğü olarak dünyaya gelen Peck, 18 yaşında Rhode Island School of Design'ten eğitim almıştır. Birden fazla üniversite okuyan sanatçı, sanatı iyice kavrayabilmek için İtalya'ya gidip daha sonra Pop Sürrealizm'in en önemli temsilcisi ve eşi Mark Ryden ile doğayı çözümlemek için Los Angeles'ta yaşamaya karar vermişlerdir. Günümüzde çalışmaları galeriler tarafından desteklenen sanatçı ayrıca eşi Mark Ryden ile "Tatlı Dilekler" adlı kitap yayımlamışlardır (Anonim, Beta People Pıll, 2021).

Görsel 40: Marion Peck, Dört Cadı, tuval üzeri yağlı boya, 57x67 cm, 2014 (sgm.gr/bQ4P6,2020)

Marion Peck'in çalışmalarının karanlık bir ironiden oluştuğu görülmekte olup genel anlamda çalışmalarında kendine has karikatürize ettiği insanlar görülmektedir. Marion Peck, sanatında huysuz kadınlar, deforme edilmiş figürler ve köpek gözlü

insanlar tasvir etmektedir. Ayrıca sanatçının temalarına bakıldığında yalnızlık duygusuna çokça yer verdiği görülmektedir.

Adeta yalnızlık vurgusunu ele aldığı çalışmalarında duygusuz ve duygusal insanlar yer almaktadır. Peck'in resimleri ve figürleri izleyiciyle iletişime geçecek bir kompozisyon şeklinde ele alınmıştır. İzleyiciye mutluluk ve neşe getirdiği düşünülen palyaçolar, sirk alanları gibi kompozisyonların izleyiciye zıt tarafını gösterme kaygısı içindedir. Eserlerinde Peck karakterlerini bir duygu karmaşası içerisinde ve umutsuz resmetmiştir (Velimirović, 2021).

Görsel 41: Marion Peck, Sevgi Adası, tuval üzeri yağlı boya, 45x60 cm, 2015
(sgm.gr/X4348,2020)

Görsel 42: Marion Peck, Bir Solucan Tutan Çocuk, tuval üzeri yağlı boya, 18x24 cm, 1999 (sgm.gr/tGeV7,2020)

Sanatçının ilk dönem çalışmalarında yoğun şekilde yalnızlık teması vurgusu varken, yıllar geçtikçe daha kalabalık ve mutlu ortamlar dikkati çekmektedir. Yer yer bazı çalışmalarında karanlık temalar kullanarak yalnızlık vurgusunu daha anlaşılır bir hal almasını sağlamıştır.

Görsel 43: Marion Peck, Mağara, tuval üzeri yağlı boya, 22x36 cm, 2019 (sgm.gr/MLa4R,2020)

Görsel 44: Marion Peck, Sincap Hanım, panel üzeri yağlı boya, 25x20 cm, 2016
(sgm.gr/iZgZZ,2020)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. MARK RYDEN VE İMGESEL TASARIM

3.1. Mark Ryden ve Hayatı

Mark Ryden 20 Ocak 1963'te Amerika'da dünyaya gelmiştir. 1980'li yıllarda yıldızı parlayan Pop Sürrealizm, sanat hareketinin resim ve illüstrasyon alanında bilinen en önemli temsilcisi olarak görülmektedir (Anonim, artnet, 2020). Barbara ve Keity Ryden oğlu olan Mark Ryden 1988 ve 1998 yılları arasında ticari sanatçı olarak çalışmıştır. Bu süre zarfında Ryden asıl uzmanlık alanı olan illüstrasyonlar ve birçok popüler sanatçının plak ve albüm kapağı tasarımlarını yapmıştır. Aynı zamanda dönemin bir diğer önemli temsilcisi olan eşi Marion Peck ve Mark Ryden, Portland'da günümüz sanatına ulaşmayı sağlayan çok önemli çiftlerden birisi olarak görülmektedir. Mark Ryden, klasik ve yenilikçi bir tavrı harmanladığı eserleri

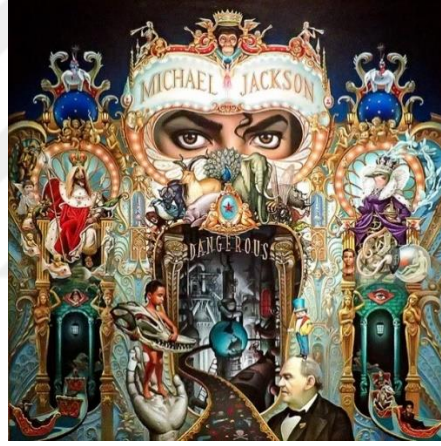
günümüz zamanına ulaşan çağdaşlaşma alanında atılmış en önemli eserlerdir (Anonim, Luciafontains, 2021).

Lowbrow'la başlayıp daha sonralarında Pop Sürrealizm'inde eklenmesiyle bahsi geçen sanat hareketinin en önemli temsilcisi olarak görülmektedir. Portland'da doğup sonralarında anne ve babasının daha güneşli bir yere taşınma kararı üzerine Mark ve ailesi, Güney Kaliforniya'ya taşınıp orada büyümüştür. Keith adlı kardeşinin kendini ifade etme özelliğinden esinlenen Mark Ryden 1987 yılında Pasedena Sanat Koleji'nden mezun olmuştur. Okulun bitmesiyle Mark Ryden, sipariş yapmıştır. Pek çok yerde çalışan Mark Ryden, sanatındaki maddi kazanımını o zamanlarda albüm ve müzik ile ilgili tasarımlarıyla kazanmıştır (Anonim, artnet, 2020). Pop Sürrealizm sanatçıları aslında ilk olarak sanatsal uğraşlarını resim alanında vermemişlerdir. İlk sanatsal uğraşlarını, grafiti ve illüstrasyon gibi alanlarda vermişlerdir. Birçok ünlü müzik sanatçısının albüm kapaklarını yapan Mark Ryden, bir dönem Michael Jackson'ın albüm kapaklarını yapmış ve sadece müzik ile ilgili çalışmalar değil başka gelir kaynağı olarak kitap kapağı tasarımları tasarlamıştır. Bu kitap kapağı tasarımları arasında Stephan King'in kitap kapaklarının tasarımları da vardır. 1994 yılına kadar Robert Williams, Mark Ryden'ı keşfedene kadar pazarlanabilir bir sanatçı olarak çalışmıştır. 1994 yılından itibaren Robert Williams, işbirliğiyle kendisini bu süreçten sonra Pop Sürrealizm sanat hareketinin gelişimine adanmıştır.

Mark Ryden'in tanıtımı, 1998 yılında The Meat Show adlı solo sergisiyle başlamıştır. Bu sergide, ana tema olarak eti konu alan sanatçı, hayvanların bir canlı olduğunu vurgulamak ve protesto etmek için bu konuyu seçmiştir. Bu konu eleştirilse de ele aldığı tuhaf tarz, Amerika'da birçok kitlenin ilgisini çekmiştir. Bundan sonra Ryden, kendi tarzını daha geniş kitlelere ulaştırma yolunda büyük bir adım atarak hem kariyerini, hem de Pop Sürrealizm sanat hareketinin birçok sanatçıya ilham olacak zemin taşlarını oluşturma alanında, sağlam ve emin adımla yürüme şansı bulmuştur (Velimirovic, 2020).

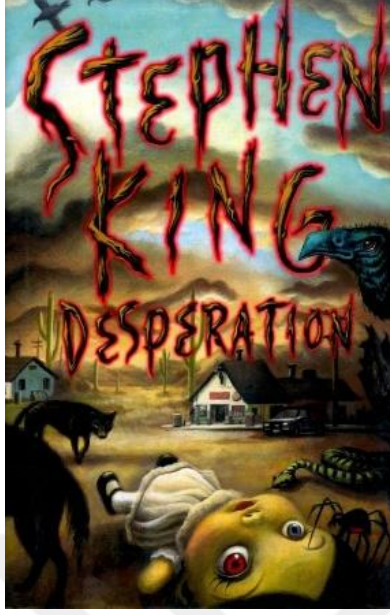
3.2. Mark Ryden'in Eserleri

Mark Ryden, geçmiş ile gelecek arasında kendine has oluşturduğu üslup ile eserlerinde anlatılmak istenen olayı ironi kullanarak anlatma yoluna gitmiştir. Eserlerinde ironi kullanmasının sebebi olarak bir konuşmasında dediği gibi “beni toplumun daha açık anlaması için daha ciddiyyetten bağımsız alaycı bir şekilde anlatma yoluna giriştim” diye belirtmektedir. Sanatçı geliştirdiği kendine has karakterlerle pembe yanaklı, geniş gözlü ve şaşkın ilahi karakterlerle sanat dünyasında isim yapmıştır. Sanatçı eserlerinde işlev ve tasarımın bir parçası haline gelen resim düzleminin daha geleneksel sınırlarını genişleten süslü, el ile oyulmuş çerçeveler kullanmaktadır. Eserlerindeki karakterler 1950’lerdeki pelüş oyuncaklardan izler taşımaktadır (Ryden, 2020).

Görsel 45: Mark Ryden, Dangerous, albüm kapağı tasarımı, 1991, (sgm.gr/lcsnR,2021)

Mark Ryden'in ilk dönem çalışmalarından olan “Dangerous” (Görsel 45) bir müzik sanatçısını konu edinmektedir. Ryden çok yönlü bir sanatçıdır. Bu duruma eserlerinde de rastlamak mümkündür. Sanatçının illüstrasyon anlamında eğitim alması ve kendisini bu tarzda yetiştirmesi bugünkü eserlerinde kompozisyon bilgisinin daha sağlam temellere dayanmasını ve farklı bir bakış açısı geliştirmesini sağlamıştır.

Görsel 46: Mark Ryden, Desperation, kitap kapağı tasarımı, 1996
(sgm.gr/CbOm2,2020)

Görsel 47: Mark Ryden, tüyb, 137x 127 cm, 2019
(sgm.gr/uAGCv,2020)

Bu dönemin sanatçılarının genel anlamda kendi tiplerini stilize ederek resmettikleri görülmektedir. Dönemin öncü temsilcisi olan Mark Ryden, eserlerinde deforme ve ironi kavramına ağırlık vermiş ve izleyiciye vermek istediği mesajı, kompozisyonlarda simge ve semboller kullanarak aktarmak istemiştir. Birçok sanatçıyı etkilemeyi başaran Ryden, adeta döneminin sanatçılarına yeni bir bakış açısı getirmiştir. Pop Sürrealizm resim sanatı dönemine kadar sanatçılar gördüklerini ve görmek istediklerini kompozisyonlarına aktarıırken, Pop sanatçılar kendi tiplerine eserlerinden sık sık yer vermiş ve tiplerine yaşamdan bir kare açmışlardır.

Görsel 48: Mark Ryden, Venüs'ün Doğuşu, tuval üzeri yağlı boya, 23x51 cm, 1998 (sgm.gr/mln7Bc,2020)

Mark Ryden, Pop Sürrealizm sanat hareketinin önemli sanatçılarından biri olarak görülmektedir. Ryden, ABD'nin on altıncı Başkanı olan Abraham Lincoln'ü eserlerinde kullanan sanatçıların başında gelmektedir. Abraham Lincoln'e olan sevgi ve saygısını eserlerindeki konulara ekleyerek ifade etmektedir. “Venüs'ün doğuşu” isimli eser Venüs'ü yerde yatan Lincoln'ün yanağından doğmuş şekilde betimlemiştir. Doğumu yaptıran kişiyi ise ABD ikonu olan Albay Sanders olarak resmetmiştir (Anonim, Klassik International, 2021).

Sanatçı bu eserinde yeni doğan çocuğunu Venüs olarak izleyiciye sunmaktadır. Mark Ryden, bir olayında aslında bu çalışma üzerine vurgu yapmıştır. Genelde tanrısal işlerinde sevdiği çocuklarını bu açıdan model ve anlam olarak kompozisyonlarında kullandığını söylemektedir. Ryden, eserlerinde Abraham Lincoln'e çokça yer vermiştir. İzleyici daima Lincoln figürüne anlam yüklemiş, fakat Ryden çalışmalarında Lincoln'ü bir ikon olarak kullanmıştır. Ryden, Lincoln'ün Başkanlık döneminde iç savaş ortamını iyi yönetmesi ve kölelik gibi bir uygulamayı ortadan kaldırmasından dolayı kompozisyonlarında sık sık resmetmiştir. Lincoln'ün yüzü zaman zaman deforme edilmiş ve çoğu zaman hayali olarak resmedilmiştir. Sanatçı, Lincoln'e saygısını bu şekilde göstermiştir. Ryden, geçmiş kültüründen kopmamak için dini bir konu olarak Venüs'ün Doğuşu'nu ele almıştır. Eserde sanatçı, sol üstte tanrının Venüs'ü kutsaması ve sol altta bir hemşirenin Lincoln'e levha uzatmasını ele almış ve kendine göre ironik bir olay olarak resmetmiştir. Eserde ele alınan etin İsa'nın İncil de bahsi geçen söylerindeki gibi “alın bu benim etim yiyin” demesiyle eserin sağ üst ve sol alttaki et levhayla bir etkileşim kurmasını sağlamıştır (Anonim, Klassik International, 2021). Çalışmalarını temiz ve titiz bir tavırla resmeden sanatçı, paletindeki canlı renk kullanımlarıyla da dikkat çekmiştir.

Görsel 49: Mark Ryden, Pembe Lincoln, tuval üzeri yağlı boya, 139,7x 86,4 cm, 2010
(sgm.gr/UHMjJ,2020)

Sanatçı eserlerinde geçmişe gönderme yapmak için bazı simgelere yer vermiştir. Bu tarz eserlerinde, geçmişten algıları yıkarak kendine özgü bir anlatım dili benimsemiştir. Eserlerinde kurgusal dünya ile gerçek dünyayı ayırmak amacıyla imgenin dışına çıkmamak adına, eseri sınırlandıran çerçeveler kullanmayı tercih etmiştir.

Görsel 50: Mark Ryden, Öğütücü, tuval üzeri yağlı boya, 95,3x64,8 cm , 2010
(sgm.gr/9SmCJ,2020)

Mark Ryden gerçek dünyanın ötesini, insanlara kendi işlerini ve zevklerini anlatmak için farklı konular seçmiş ve resmetmiştir. Sanatçı özgün bir tarzla tiyatro, sinema, bale ve animasyon gibi konularla yakından ilgilenmiştir. 1960'ların Amerikan yaşamını kendine has kompozisyon düzeni içinde kurarak insanların algısına yön vermiştir. Görsel 51'de yaptığı işleri bu mantıkla yaptığı düşünülebilir.

Görsel 51: Mark Ryden, Krem Şanti, tuval üzeri yağlı boya, 95,3x64,8 cm , 2010 (sgm.gr/sO71H,2020)

Eserde ayakta balerin yapan bir kız çocuğu görülmektedir. Açık kompozisyonla resmedilmiştir. Sanatçı eserlerinin sevimli olması ve daha modern görülmesi için çaba göstermiştir. Kız çocuğunu bir dondurma kreması şeklinde resmetmiştir. Bu kız çocuğu, kendi kızı da olabilir. Bu eser için kullandığı çerçeve eseri gösterişli kılmaktadır.

Görsel 52: Mark Ryden, Tatlı Sayaçı, panele yağlı boya, 45,7x61 cm, 2016 (sgm.gr/PYsxl,2020)

Mark Ryden, sadece vermek istediği mesajlar için eser üretmemektedir. Bazen sanatçılar, sevdiği zevklerini ve damak tatlarını da resmetmektedirler. Bu eser bu duruma örnek bir eser olarak görülebilmektedir. Eserde sanatçı tatlı sayacını ele alıp aslında kendi çocukluğuna gönderme yapmıştır.

Görsel 53: Mark Ryden, Sue, panele yağlı boya, 15x11 cm, 1997 (sgm.gr/BOa2e,2020)

Ryden çalışmasında, bir kız figürü ve kendi tarzıyla Stilize ettiği tavşan resmetmiştir. Figürü anatomisiyle resmetmesi, klasik dönemin kuralcı tavrına ve akademik kusursuz yapma tarzına bir gönderme niteliğindedir. Sanatçı eserlerinde farklı bir seri olarak eti konu almaktadır. Eserlerinde et resmetmesinin sebebi, bazen hayvanların da bir canlı olduğunun unutulmasıdır. Bunu da protesto amaçlı düşündüğünü söylemiştir.

Görsel 54: Mark Ryden, Kabak Başkanı, tuval üzerine yağlı boya, 40x60 cm, 1998 (sgm.gr/a4AVO,2020)

Ryden bu çalışmasını açık kompozisyon olarak resmetmiştir. Masalsı bir ortamı canlandıran ve tamamen gerçek dünyadan uzak olan figürler, bulunduğu dönemin ruh halini anlatmaktadır. Eserin üretildiğı yıllarda baskın olan ABD'nin sömürge politikası ve siyasi olaylar çalışmanın üretilmesinde etkili olmuştur. Ryden Amerika'yı ve siyasi emellerini eleştirme adına bu çalışmayı üretmiştir.

Görsel 55: Mark Ryden, Christina, tuval üzeri yağlı boya, 17x10 cm, 1998 (sgm.gr/6PIQe,2020)

Eserde sanatçı durgun ifadeyle bir kız çocuğı resmetmiştir ve eserinde saygı ve sevgisini göstermek için yaptığı Abraham Lincoln görölmektedir. Sanatçı, kalabalık kompozisyonları çok güzel ele aldığı gibi boş bir tuvali de sadece tek figürle ne kadar başarılı şekilde kurguladığını da göstermektedir. Bu durum, sanatçının kompozisyon düzenlemesini ne kadar iyi yaptığını vurgulamaktadır. 1998 yılında yaptığı ilk solo sergisinden yani “Meat Show” adlı sergisinden bir eserdir. Mark Ryden özgün tarzı ile resim sanatında adından sıkça söz ettirmiştir. İlk dönem eserlerini illüstrasyon alanında veren sanatçı, çalışmalarına popüler öğeleri ekleyerek gündelik yaşamı izleyiciye merak ettirmiştir. Resim sanatında ironi kavramını işlemiş ve birçok

sanatçının ironi kavramıyla bütünleşmesini sağlamıştır. Eserlerinde toplumsal anlamda açık eleştiriler yapan Mark Ryden, günümüzde bu görüşüyle sanatçıları yakından etkilemiş ve sanatçıların eserlerine daha eleştirel bakma olanağı sunmuştur. Pop Sürrealist sanatçılar, günümüzde açık eleştirileri ile propaganda sanatçısı olarak görülmekte olup 2000’li yıllardan sonra bu tarz çalışmalara eğilim gösteren sanatçıların sayılarında artış olmuştur. Ryden, sanat ile teknolojinin bir arada bulunmasına olanak sunmuştur. Gelecek dönem sanat hareketi olarak ön görülen “Non Fungible Token” dijital sanatın popüler öğelerin kullanımıyla gelişmesini sağlamıştır.

Ryden’in eserleri, toplumsal doktrinler sunan, toplumda gördüğü noksanlıkları detaylandıran bir anlayışı benimserken, figüratif tarzın gerçekçi özelliğine vurgu yapmaktadır. Sanatçı, gerçek dünyanın değerlerini rüya alegorisi içinde değerlendirirken, yozlaşmış dünyevi zevkleri, ruhsal bir bakış açısıyla ele almaktadır. Sanatçıların Ryden duyarlığında eser üretmeleri, Rönesans’ta hakim olan hümanist bakış açısıyla birlikte, konu anlamında işlenme çabası içinde görülen bir durumdur. Özellikle Alman sanatçıların eserlerinde görülen figürlerin yüzlerindeki ifadelerle birlikte, ruhsal durumlarına vurgu yapılırken, konuların dinsel profilde ele alındığı bilinmektedir. Ancak burada Rönesans sanatçısının hümanist bakış açısını ön plana çıkardığı, figürlerin tiyatro sahnesinde durur gibi üstlendiği rolden ziyade, kompozisyonun ana unsuru haline gelerek, adeta kahramana dönüşen ve tuvalden çıkacak bir ruh yapısı içine girmesidir. Ryden’de de bu temelin izleri görülmektedir. Sanatçı, kompozisyon kurgusu içinde figürlerinin her birine rol üstlendirmiş ve canlı karaktere dönüştürmüştür. Birbirleriyle sohbet eden, iyi giyimli insanlar, izleyiciye mesaj vermektedir.

Ryden’in Amerikan sanatı için önemi, son dönem hiper realist sanatçılara kazandırdığı teknik ve kompozisyon kurgusundaki anlayış açısından da önemlidir. Sanatçı, realizmin sadece toplumsal mesajlar içermesi gerektiğinin ötesine geçerek, estetik anlamda da dekoratif tarza yaklaşan kompozisyonlar meydana getirmiştir. Sanatçı, Amerikan toplumunu eleştirirken, gözlem gücünü hayal gücü yardımıyla şekillendirerek, zenginleştirmiş ve renkçi üslubunun karakteristik yansımalarını görselleştirmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.Uygulama Çalışmaları

Görsel. 56	: Baby Yoda
Tekniği	: Tuval üzeri yağlı boya
Yapım Yılı	: 2021
Boyutu	: 100x100 cm

Kompozisyon Özellikleri:

Çalışma, kare kompozisyon şeklinde, arka planda dışarıyı gösteren bir pencere ve desenli duvar kâğıdı bulunmaktadır. Ön planda ise film karakteri, insan vücuduyla tasvir edilerek eski model arabaya bindirilmiştir. Çalışmada pastel tonlar ağırlıklı olarak kullanılsa da figürün bindiği araçta daha parlak tonlar tercih edilmiştir. Bu çalışmada izleyiciye modern yaşamdan bazı izler betimlenmiştir. Özellikle eski yeni karşılaştırması yapılarak konu bütünlüğü sağlanmıştır. Figürün elindeki boks eldiveni, günümüzde bu tür sporlara verilen ilgiye gönderme şeklindedir. Modern bir film karakteri arka plan duvarda ise geleneksel olarak nitelendiren duvar desenleri ile eski ve yeni dönem çatışmaları ele alınmıştır. Pencereden peyzaj görünümü eski dönemlerde klasik yapıtlara bir gönderme olarak resmedilmiştir.

Görsel. 57: : Savaş Oyuncakçı
Tekniği : Tuval üzeri yağlı boya
Yapım Yılı : 2021
Boyutu : 100x100 cm

Kompozisyon Özellikleri:

Akşam vakti dağ zirvesinde arka planda adaların görüldüğü ayakta durup eğilir vaziyette hayvan başlı bir figür ve üzerine giydiği maket uçağıyla adeta süzülürcesine resmedilmiştir. Ön planda yeşilliklerin hâkim olduğu arka planda ise akşam vaktini andıran gece vakti olarak gökyüzü mavisi kullanılmıştır. Çalışma açık kompozisyon olarak ele alınıp, günümüzde birçok savaşların hayvan hayatını tehlikeye attığını vurgulanmak amacıyla, savaş temsilcisi olarak görülen simge niteliğinde oyuncak bir uçak maketini giymiş bir insan görünümlü öküz başlı hayvan olarak resmedilmiştir. Modern izler barındırmak amacıyla figüre desenli çorap ve çalışmanın ön planında sol kısmına modern bir çizgi film karakteri taş olarak tasvir edilmiştir.

Görsel. 58	: Su Aygırı ve Deniz
Tekniği	: Tuval üzeri yağlı boya
Yapım Yılı	: 2021
Boyutu	: 100x100 cm

Kompozisyon Özellikleri:

Ayakta bir figür, deniz kıyısında motosiklet direksiyonu tutar vaziyette, arka planda ise akşam vakti denize vuran ay ışığı bulunmaktadır. Açık kompozisyon kullanılan çalışmada mavi tonlarının baskın olduğu görülmektedir. Deniz kenarında motor ve figür resmedilerek yatay dikey ilişkisi kurulmuştur. Figür hayvan başlı su aygırı olarak resmedilip, su aygırı doğasından ayrılmayıp yaşam alanı olan su ile resmedilmiştir. Figürün üzerinde günümüz modern yaşamını andıran desenli gömlek giyinmiş durumda işlenip, motosiklet ile deniz kıyısında resmedilmiştir. Çalışma günümüzde evcil hayata getirilen hayvanları ve hayvanların dış görünüşlerinin her geçen gün değişmesine vurgu yapmaktadır.

Görsel. 59	: Tatlı Domuz
Tekniği	: Tuval üzeri yağlı boya
Yapım Yılı	: 2021
Boyutu	: 70x100 cm

Kompozisyon Özellikleri:

Dik duran domuz başlı figür, elinde vazo tutar vaziyette resmedilmiştir. Arka planda ise sade bir gökyüzünde, havada uçuşan kuşlar bulunmaktadır. Sol arka planda köprü ve daha çok kurak alan resmedilmiştir. Ağırlıklı olarak ön planda koyu renklere yer verilmiş olup, arka planda daha açık tonlar tercih edilmiştir. Çalışma dik kompozisyon olarak ele alınıp tuvaldeki dengeyi oluşturmak adına vazo ve köprü yatay konumda tuvale aktarılmıştır. Desenli kıyafet tercih edilmiş özel günlerde giyilen kıyafet tarzında yapılmıştır. Şehirleşen kuruyan bir doğanın açılış kutlamasına vurgu yapılmış, günümüzde şehirleşen hayat, hayvan hayatının yaşam alanını kısıtlaması ve yok olan doğanın tekrardan geri var olmaması gibi anlatım içermektedir. Elindeki vazo ise simgesel olarak, arka plandaki kuru araziye ironi olarak canlı çiçek ile mesaj verilmiştir.

Görsel. 60	: Kara Kedi
Tekniği	: Tuval üzeri yağlı boya
Yapım Yılı	: 2021
Boyutu	: 65x70 cm

Kompozisyon Özellikleri:

Çalışmada ayakta durur vaziyette insan bedeni içinde tasvir edilmiş kedi görülmektedir. Üzerine maket şeklinde giydirilmiş helikopter ve arka planda kar soğuşunu yansıtan hava ve sol tarafta ise taştan bir kurbağa resmedilmiştir. Dik kompozisyonda, yataylık helikopterin açısıyla dengelenmiştir. Kompozisyonun bazı bölümleri, koyu tonlarla arka plan ise daha açık tonlarla resmedilmiştir. Soğuk hava şartlarında canlıların kendilerini daha savunmasız hissetmeleri ve üşümelerine göndermeler barındırmaktadır. Ayaklarında desenli çorap ile tuvale aktarılan çalışma, günümüz giyim tarzına değinmektedir. Arka plandaki kurbağa ise hiçbir canlının doğadan ayrı ele alınamayacağını ve bulunulan yerleşik hayatın, aslında onların yaşam alanı olduğunu ifade etme açısından önemli bir simgedir.

Görsel. 61	: Tank
Tekniği	: Tuval üzeri yağlı boya
Yapım Yılı	: 2021
Boyutu	: 65x70 cm

Kompozisyon Özellikleri:

Ayakta insan giysileri giymiş ve insan görüntüsünde resmedilmiş bir kedi görülmektedir. Üzerinde tank maketi ve arka planda savaşı andıran eski bir duvar ve eski parkeler görülmektedir. Çalışmada daha çok parlak renkler tercih edilmiş, kompozisyonun genel yapısındaki zıt renklerle denge unsuru sağlanmıştır. Dikey olarak yerleştirilen figüre yatay bir duruş kazandırmak için tank maketinin açısından yararlanılmıştır. Günümüz giyim tarzını yansıtan giysiler giydirilip aynı zamanda savaş temasına değinilmiştir. Savaşın getirdiği tahribatı yansıtmaya adına, yer ve arka duvarda sert fırça vuruşları kullanılmıştır.

Görsel. 62	: Bandırma
Tekniği	: Tuval üzeri yağlı boya
Yapım Yılı	: 2021
Boyutu	: 65x70 cm

Kompozisyon Özellikleri:

Ayakta duran aslan portreli figür, üzerinde gemi maketi giymiş vaziyette görülmektedir. Kompozisyon açık deniz ortamında resmedilip, arka plan daha açık tonlarla ele alınırken gemi ve ilginin odağı olan nesneler ve figür daha koyu tonlarla işlenmiştir. Açık kompozisyon kullanılıp gemi açısıyla kompozisyon dengelenmiştir. Çalışma konusu Bandırma olup Atatürk'ün Samsun ziyaretini anlatmaktadır. Aslan olarak tasvir edilen Atatürk'ün ruh halini yansıtmakta olup barışsever kişiliğine gönderme yapılmıştır. Geminin üzerine simge olarak barış sembolü resmedilmiştir. Dalgaların kuvvetli olması dönemin sıkıntılı havasına rağmen zor bir yolculuğa çıkıldığımıza vurgu niteliğindedir.

Görsel. 63	: Küresel Isınma
Tekniği	: Tuval üzeri yağlı boya
Yapım Yılı	: 2021
Boyutu	: 65x70 cm

Kompozisyon Özellikleri:

Ayakta penguen görünümlü insan vücuduyla tasvir edilmiş figür görülmektedir. Arka planda buz dağları ve buzdan oluşmuş günümüz modern karakterlerinden bir dağ resmedilmiştir. Figürün dik duran hareketine karşın arka plandaki dağ ile yataylığa vurgu yapıp kompozisyon dengelenmiştir. Kompozisyon ağırlıklı olarak mavi tonlardan oluşup mavi tonunun içinde ön plana çıkan kırmızı rengi ile denge sağlanmıştır. Tema olarak küresel ısınma konusuna vurgu yapılmaktadır. Günümüz yaban hayatında insanların bilinçsiz davranışları sebebiyle sayıları hızla azalan penguenlerin yaşam haklarına gönderme yapılmıştır.

Görsel. 64	: Kürk
Tekniği	: Tuval üzeri yağlı boya
Yapım Yılı	: 2021
Boyutu	: 100x100 cm

Kompozisyon Özellikleri:

İki figür, hayvan görünümüne insan şeklinde görülmektedir. Bir figür oturur vaziyette, diğeri ise ayakta ve elinde tıraş makinesi görülmektedir. Açık kompozisyon olarak resmedilen çalışmada bir oda içerisinde doğa yansıtılmıştır. Renk olarak kompozisyon daha modern bir ev havası içinde parlak yeşil tonla ifade edilmiştir. Çalışmada mekân, normal bir ev değildir. Resmin arka planındaki kürk ise temanın sonucunda oluşmuş giysi olarak, arka plana asılır vaziyette resmedilmiştir. Çalışmada günümüz modern yaşamı uğruna güzellik algısı uğruna katledilen hayvanları, bir ihtiyaç malzemesi veya hammadde olarak görülmeleri konusuna değinilmiştir. Kompozisyonda kullanılan kıyafetler ise geçmiş ile gelecek arasında karşılaştırma içermektedir.

Görsel. 65	: Doğa ve Savaş
Tekniği	: Tuval üzeri yağlı boya
Yapım Yılı	: 2020
Boyutu	: 65x70 cm

Kompozisyon Özellikleri:

Kompozisyonda ayakta durur vaziyette bir figür, arka planda ise bitkiden oluşan kedi görülmektedir. Figür savaş uçağı maketi giydirilmiş şekilde resmedilmiştir. Çalışma açık kompozisyon olarak ele alınmış ve zeminin az, gökyüzünün çok görüldüğü peyzajla konu işlenmiştir. Mavi tonları yoğun olarak kullanılmış, canlı yeşil tonu ile maket resmedilmiştir. Dikey ile yataylığı dengelemek için figür ayakta dik durur vaziyette resmedilmiş ve figürün giydiği maket ile yataylık dengelenmiştir. Çalışma, Avustralya yangınlarında birçok koalanın ölümüne sessiz kalışı temsil etmektedir. Doğanın bitkiden yoksun olması, doğa tahribatının artışına gönderme yapmaktadır. Çalışmaların genel temasını, insan ve doğal yaşama olan müdahalesi oluşturmaktadır. Kompozisyonlar, toplumsal olayların gözlemi ve araştırmasına paralel olarak hayvanların gözünden hayali canlandırma şeklinde kurgulanmıştır.

SONUÇ

1960'lı yıllarda ABD'de geleneksel duruşu reddeden bir tavırla ortaya çıkan Pop Sürrealizm sanat hareketi, son yıllarda toplumsal duyarlılığı ön plana çıkararak sanatçıların toplumsal eleştiri rolünü üstlenerek insanı merkeze alan kompozisyonlara yer vermiştir. 1989'da "Berlin Duvarı"nın yıkılmasıyla birlikte sınırları kaldıran Alman politikası, ırkçılığı ve ayrımcılığı yasaklayıcı birçok kanun maddesini hayata geçirerek toplumsal refahı yükseltici bir dizi adım atarak, toplumsal güven ortamı yaratmış, sanatçılara daha özgür bir ortam hazırlamıştır. 1990'lı yıllarda etkisini tüm dünyada hissettiren ABD politikaları, süper güç olma yolunda Avrupa ve dünyaya Amerikan ideolojisini kabul ettirme çabası içine girmiş, özgürlükçü ve yeni dünya felsefesini adeta fırsatlar ülkesi haline getirerek, nüfusunu artırmıştır. Böyle bir ortamda yeşeren ve gelişen Pop Sürrealizm sanat hareketi, kendi değer yargılarını sorgulayan, toplumu eleştiren, kamusal düzenin tesisi yolunda daha ilerici bir konum belirleyen ideolojik duruşuyla, gelişen ve dönüşen bir politikası tercih etmiştir. Böylece hareketin oluşumundan itibaren basit bir sanat hareketi olarak görülen Pop Sürrealizm, günümüz Avrupa'sında çok önemli bir konuma ulaşmıştır.

Geleneksel duruşu reddeden bir tavır takınması ve akademik kurallara karşı gelmesi, Pop sürrealizm için adeta bir dönüm noktası olmuştur. Eserleri farklı bir bakış açısıyla popüler şekilde ve geçmiş konuları da ele alan sanatçılar pürüzsüz fırça vuruşlarıyla Rönesans ve Gotik döneme göndermelerde bulunmuşlardır. Dijital sanatçılara ilham kaynağı olan Pop Sürrealizm, günümüzde birçok teknolojik alt yapıyı sanat hareketlerinin doğmasını tetiklemiştir. Juxtapoz Dergisi'yle birlikte kendini ifade alanı bulan sanatçıların manifesto anlamında seslerini duyurabildikleri bir yayına kavuşmaları, bu anlamda önemli gelişmelerden biridir. Dergi üstlendiği misyonla halen Amerika'da birçok genç Pop Sürrealist sanatçıya desteğini sürdürmekte, bununla birlikte en çok okunan kültür ve sanat dergileri arasında kendine haklı bir yer bulmaktadır.

Pop Sürrealist dönemin sanatçılarından ziyade, günümüzde Avrupa ülkelerinde çok fazla bu akıma gönül vermiş temsilcilerine rastlamak mümkündür. Birçok sanat etkinliklerinde Pop Sürrealist sanatçılara rastlanılmaktadır. Bu durum, sanatçılara özgüven vermekte, her geçen gün bulunduğu ortamı, içinde yaşadığı ruh halini ve

toplumu sorgulayan daha geniş kitle oluşmasını katkı sağlamaktadır. 2000’li yıllarda Pop Sürrealizm etkisiyle sorgulayan yani propaganda sanatçıların da artış görülmektedir. Bu artışın önemli etkenlerinden biri de şüphesiz ki Pop Sürrealist sanat hareketidir. Günümüzde en önemli modern sanat başkentlerinden sayılan New York, Pop Sürrealizm’in gelişimine ev sahipliği yapmış büyük şehirlerden biridir. Tüm dünyaya yayılmasında, finansal olarak büyümesinde New York’taki sanat ortamının payı büyüktür. Bu hareket içinde kendine yer edinen Mark Ryden, sanat hareketine adeta liderlik ederek, tüm sanat tecrübesini alana aktarmıştır.

Sanatçının sanat kurallarını kendine has yorumlaması ve en önemli özelliği çalışmalarını propaganda niyetiyle üretmesi, günümüzdeki konumuna gelmesinde önemli etkenlerden biri olmuştur. Ryden çalışmalarında farklı kompozisyon tarzlarını denemiş ve çalışmalarını sanatsal tasarım olarak görmüş, kompozisyonlarını biçimsel anlamda şekillendirirken edebi bir dille ifade eder şekilde hikayeletirmiştir. Ryden, bazı “Sanayi Devrimi” etkeni sanatsal duruşları ve çalışmaları zanaat olarak görmüş, kendine has bir eleştiri dili geliştirerek manifesto haline getirmiştir. Sürrealizm sanat hareketinde sanatçılar izleyiciye bilinçdışındaki ruh hallerini açarken, Pop Sürrealist sanatçılar eserlerindeki büyük gözlerle imgedeki figürün psikolojisine yönlendirmişlerdir. Galeriler tarafından desteklenen Pop Sürrealistler, eserlerini daha ulaşılabilir bir nitelikte pazarlamışlar, bu nedenle sanat eseri niteliğinden ziyade maddi bir meta haline dönüşen bir pozisyonda konumlanmışlardır. Pop Sürrealist sanatçılar gerçeklik imgesine pek bağlı kalmamışlar, resimlerinde illüstrasyonu andıran bir dil oluşmuştur.

Sürrealizm sanatçıları rüya analizlerinden ve bilinçdışından beslenirken, Pop Sürrealist sanatçılar bu durumlara ihtiyaç duymamış, daha çok teknolojik ve pop kültürden beslenmişler ve resimlerdeki kompozisyonlar düşsel bir hal kazanmıştır.

Günümüzde reklam, sinema, spor, tiyatro vb. birçok sektörde kullanılan Pop Sürrealizm, birçok albüm kapakları ve benzeri dijital sanatlarda kendine yer bulmuştur. Mark Ryden bu konuda Amerika’da çok önemli konuma sahip ve karakterleri tiyatrolarda canlandırılmıştır.

Pop Sürrealist sanatçılar ilk dönemlerinde olduğu gibi günümüzde de sektör adıyla adlandırılan işler üretmektedirler, hal böyle olunca halen sanat olarak görmeyen bir kesim bulunmaktadır.

Kaynakça

- Acar, L. (2011). Gerçeküstücülük (Sürrealizm) ve Türk resim sanatına ynasması. *Tez*,
- Alamdari, S. F. (2012, eylül). Resim ve Mekan: Salvador Dali Çalışmaları Üzerine Bir Eleştiri. *Tez*
- Anonim. (2020, temmuz 8). Wikipedia the free encyclopedia:
<https://en.wikipedia.org/wiki/Juxtapoz> adresinden alındı
- Anonim. (2020, temmuz 19). *artnet*. artnet: [http://www.artnet.com/artists/mark-ryden/biography#:~:text=Mark%20Ryden%20\(American%2C%20b.,artist%20from%201988%20until%201998](http://www.artnet.com/artists/mark-ryden/biography#:~:text=Mark%20Ryden%20(American%2C%20b.,artist%20from%201988%20until%201998). adresinden alındı
- Anonim. (2020, Temmuz 24). *Vikiart Visual Art Encyclopedia*.
<https://www.wikiart.org/en/paintings-by-style/lowbrow-art#!#filterName=all-works,viewType:masonry> adresinden alındı
- Anonim. (2020, Mayıs 7). *Widewalls*. Widewalls: <https://www.widewalls.ch/artists/alex-gross> adresinden alındı
- Anonim. (2021, Mayıs 9). *Beta People Pill*. Beta People Pill:
<https://peoplepill.com/people/marion-peck> adresinden alındı
- Anonim. (2021, nisan 5). *Dalipaintigs*. <https://www.dalipaintings.com/apparition-of-face-and-fruit-dish-on-a-beach.jsp> adresinden alındı
- Anonim. (2021, nisan 6). *İstanbulsanatevi*. <https://www.istanbulsanatevi.com/unlu-sanatcilarin-hayati/soyadi-e-unlu-sanatcilarin-hayati/max-ernst-biyografi-1891-1976/> adresinden alındı
- Anonim. (2021, Haziran 6). *Klassik İnternational*. <https://www.klassikmagazine.com/mark-ryden/> adresinden alındı
- Anonim. (2021, Nisan 20). *Luciafontains*. Luciafontains:
<https://tr.luciafontains.com/iskusstvo-i-razvlecheniya/50170-amerikanskiy-hudozhnik-mark-rayden-sozdatel-strannyh-proizvedeniy.html> adresinden alındı
- Anonim. (2021, nisan 6). *Max Ernst*. <https://www.max-ernst.com/napoleon-in-the-wilderness.jsp> adresinden alındı
- Anonim. (2021, Mayıs 7). *Online Art Gallery Artopol* . Online Art Gallery Artopol :
<https://www.artopol.com/blog/icerik/alex-gross> adresinden alındı
- Anonim. (2021, nisan 7). *Tate*. Tate: <https://www.tate.org.uk/art/artworks/ernst-celebes-t01988> adresinden alındı
- Anonim. (2021, nisan 7). *The Art Story*. <https://www.theartstory.org/artist/de-chirico-giorgio/artworks/> adresinden alındı
- Anonim. (2021, NİSAN 3). *Wikiart visual art encyclopedia*.
<https://www.wikiart.org/en/rene-magritte> adresinden alındı

- Antmen, A. (2008). Gerçek ve Ötesi:Gerçeküstücülük. A. Antmen içinde, *20 Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar* (s. 134). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Aydemir, U. (2021, Mayıs 18). *Türkçe Yayın*. <https://medium.com/t%C3%BCrkiye/nft-nedir-3711712100bf> adresinden alındı
- Beato, G. (2020, temmuz 28). *reason free minds and free markets*. <https://reason.com/2009/05/26/art-for-the-masses/> adresinden alındı
- Beth. (2020, haziran 9). *REDBUBBLE BLOG*. <https://blog.redbubble.com/2012/03/an-introduction-to-lowbrow-art-and-pop-surrealism/> adresinden alındı
- Bilgi, İ. (2017, haziran 29). Lowbrow Sanat Akımı'nın Alt kültür Sanatı ve Görsel Tasarıma Etkileri. s. 234.
- Bunyan, M. (2021, Haziran 18). *Artblart*. <https://artblart.com/tag/max-ernst-napoleon-in-the-wilderness/> adresinden alındı
- Cancat, A. (2020). Lowbrow Üzerine. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 44
- Çırpıcı, K. (2021, Nisan 7). *Saltkültür*. <https://saltkultur.com/sanat-hayati/giorgio-de-chirico-sanat-hayati-ve-resimleri/> adresinden alındı
- Eco, U. (2016). Görsel Sanatlarda Açık Yapıt. U. Eco içinde, *Açık Yapıt* , İstanbul: Can Sanat Yayınları.
- Ergen, E. V. (2020, Eylül 15). Yeni ve Bağımsız bir Sanat deneyimi olarak Pop Sürrealizm
- Farthing, S. (2010). Sürrealizm (Gerçeküstücülük). S. Farthing içinde, *Sanatın Tüm Öyküsü*, Çin: Hayalperest yayınevi.
- Farthing, S. (2015). Sürrealizm. S. Farthing içinde, *Sanatın Tüm Öyküsü*, İstanbul: Hayalperest.
- Fischer, E. (2018). *Sanatın gerekliliği*. İstanbul: Sözcükler Yayınevi.
- Freud, S. (1996). *Düşlerin Yorumu I*. İstanbul: Payel yayınevi.
- Gerakiti, E. (2020, HAZİRAN 06). *Daily Art Magazine*. <https://www.dailyartmagazine.com/lowbrow-art-subcultural-movement-or-legitimate-art-generation/> adresinden alındı
- Grzymkowski, E. (2019). Bir Hareketi Tanımlamak. E. Grzymkowski içinde, *Sanat 101*, İstanbul: Say Yayınları.
- Hugh Honour, J. F. (2009). Breton, de Chirico ve Ernst. J. Fleming içinde, *Dünya Sanat Tarihi* , İstanbul: Alfa Yayınevi.
- Jacklin, D. (2021, Mayıs 23). *The Phuket News*. <https://www.thephuketnews.com/the-world-of-a-pop-surrealism-artist-68717.php> adresinden alındı
- Kalfa, Z. (2016). 20.Yüzyıl Resim ve New York . *Sanat ve Tasarım Dergisi* , 19.

- Karakuş, D. (2021, nisan 4). *Ensonhaber*. Biyografi: <https://www.ensonhaber.com/biyografi/sanatci/salvador-dali-kimdir> adresinden alındı
- Leal, E. V. (2021, Mayıs 20). *Metal*. <https://metalmagazine.eu/en/post/interview/alex-gross> adresinden alındı
- Mfa masterworks fine art gallery*. (2021, nisan 3). <https://www.masterworksfineart.com/artists/rene-magritte/lithograph/la-magie-noir-black-magic-2/id/w-3974> adresinden alındı
- Passeron, R. (1982). Breton ve Resim . R. Passeron içinde, *Sürrealizm Sanat Ansiklopedisi*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Ryden, M. (2020, temmuz 22). *Mark Ryden*. <https://www.markryden.com/news/index.html> adresinden alındı
- Schorr, T. (2021, Mays 7). *Todd Schorr*. <https://toddschorr.com/about/> adresinden alındı
- Sariler,M., Gürdallı, H. (2017). Max Ernst Resimlerinde Mekan. http://www.tojdac.org/tojdac/VOLUME7-ISSUE3_files/tojdac_v07i3109.pdf
- Şimşek, M. (2008). Türk Basınında Vietnam Savaşı: Ulus Gazetesi Örneği. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 312,313.
- Tatari, B. (2021, nisan 1). *Tempomag*. Tempo: <https://www.tempomag.com.tr/detail/en-devrimci-sanat-metni-surrealist-manifesto> adresinden alındı
- Tosun, Ö. (2015). "Espri"ve "sürpriz"kavramları üzerinden modern ve günümüz sanat algısını çözümleme denemesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Hakemli Dergisi*
- Velimirovic, A. (2020, temmuz 20). *widewalls*. <https://www.widewalls.ch/artists/mark-ryden/> adresinden alındı
- Velimirović, A. (2021, Mayıs 10). *WideWalls*. <https://www.widewalls.ch/author/andreja> adresinden alındı

Görsel Kaynakça

Görsel 1: Vietnam Savaşı, 1963 (<https://seyler.eksisozluk.com/abd-yuksekteknolojik-ve-askeri-ustunlugune-ragmen-vietnam-savasini-neden-kaybetti>) Erişim tarihi:10.05.2021

Görsel 2:Vietnam Savaşı,1963(<https://www.tarihiolaylar.com/tarihi-olaylar/vietnam-savasi-165>) Erişim tarihi:10.05.2021

Görsel 3:The Museum of Modern Art, New York (<http://www.alem.com.tr/foto-galeri/dunyadaki-unlu-sanat-galerileri-928521>) Erişim tarihi:10.05.2021

Görsel 4: Metropolitan Museum of Art, New York (<https://www.sozcu.com.tr/hayatim/kultur-sanat-haberleri/metropolitan-museum-of-art-doodle-oldu-metropolitan-museum-of-art-nerede-hangi-ulkede/>) Erişim tarihi:10.05.2021

Görsel 5: Breton ve Harikalar Kabinesi, 1950 (<https://www.e-skop.com/skopbulten/pariste-uc-sergi-i-surrealist-nesne/1690>) Erişim tarihi: 20.04.2021

Görsel 6: Paris'in Montmartre mahhlesinde açılan sergide poz veren sürrealist grup (tarihi belli değil) Erişim tarihi: 20.04.2021

Görsel 7:New york'taki First Papers Sergisi, 1942 (<https://www.e-skop.com/skopbulten/pariste-uc-sergi-i-surrealist-nesne/1690>) Erişim tarihi: 20.04.2021

Görsel 8: Eros Sergisi, 1959 (<https://www.e-skop.com/skopbulten/pariste-uc-sergi-i-surrealist-nesne/1690>) Erişim tarihi: 20.04.2021

Görsel 9: Sürrealizm'in en önemli temsilcilerinden Salvador Dali, kedileri ve suyu fotoğraf karesinde havada yakalayan Amerikalı fotoğraf sanatçısı Philippe Halsman, 1948 (<https://www.tempomag.com.tr/detail/en-devrimci-sanat-metni-surrealist-manifesto>) Erişim tarihi:10.04.2021

Görsel 10: Rene Magritte, Kara Büyü, tuval üzeri yağlı boya, 73x54 cm, 1945
<https://www.masterworksfineart.com/artists/rene-magritte/lithograph/la-magie-noir-black-magic-2/id/w-3974> Erişim tarihi: 20.04.2021

Görsel 11: Rene Magritte, bu bir pipo değildir, tuval üzeri yağlı boya, 63,5x93.5 cm, 1929
(<http://blog.milliyet.com.tr/bu-bir-pipo-degildir/Blog/?BlogNo=426395>) Erişim tarihi: 20.04.2021

Görsel 12: Rene Magritte, The Blank Signature, 81x65, 1966(<https://www.nga.gov/collection/art-object-page.66422.html>) Erişim tarihi:05.03.2021

Görsel 13: Rene Magritte, Decalcomania, tuval üzeri yağlı boya, 81x100cm, 1966
(<https://www.wikiart.org/en/rene-magritte/decalcomania-1966>) Erişim tarihi:05.03.2021

Görsel 14: Salvador Dali, Belleğin Azmi, Tuval Üzeri Yağlı Boya, 24x33 cm, 1931 (<https://gulsahmeralozgur.dr.tr/salvador-dali-ile-bellegin-azmine-bir-bakis/>) Erişim tarihi:05.03.2021

Görsel 15: Salvador Dali, Kayadaki figür, medefe üzeri yağlı boya, 27x41, 1926(<https://www.dalipaintings.com/figure-on-the-rocks.jsp>) Erişim tarihi:05.03.2021

Görsel 16: Salvador Dali, Yüz ve Meyve Tabağının sahilde görünmesi, tuval üzeri yağlı boya, 115x144 cm, 1938 (<https://www.salvador-dali.org/en/artwork/catalogue-raisonne-paintings/obra/465/apparition-of-face-and-fruit-dish-on-a-beach>) Erişim tarihi:05.03.2021

Görsel 17: Max Ernst, Vahşi Napolyon, tuval üzeri yağlıboya, 46x38 cm, 1941
(<https://www.arthipo.com/tr-tr/max-ernst-vahsi-dogada-napolyon.html>) Erişim tarihi:05.03.2021

Görsel 18:Max Ernst, Ünlüler, Tuval üzeri yağlı boya, 125x107 cm, 1921
(<https://www.istanbulsanatevi.com/category/sanatcilar/soyadi-e/ernst-max/>) Erişim tarihi:10.03.2021

Görsel 19: Max Ernst, Yaklaşan Ergenlik, Guaj ve Yağlıboya, 24.5x16.5, 1921
(<https://libreriamo.it/arte/le-5-opere-piu-celebri-di-max-ernst/>) Erişim tarihi:10.03.2021

Görsel 20: Giorgio de Chirico, Bir sonbahar öğleden sonranın gizemi, tuval üzeri yağlı boya, 53x72.5, 1924 (<https://www.theartstory.org/artist/de-chirico-giorgio/artworks/>) Erişim tarihi:10.03.2021

Görsel 21: Giorgio de Chirico, Aşk şarkısı, tuval üzeri yağlı boya, 79x59,1915 (<https://resimbiterken.wordpress.com/2014/07/10/giorgio-de-chiriconun-song-of-love-eseri/>) Erişim tarihi:10.03.2021

Görsel 22: Audrey Kawasaki, Ay ışığı, ahşap üzeri karışık teknik, 30,5x30,5, 2019(<https://www.artsy.net/artwork/audrey-kawasaki-claire-de-lune>) Erişim tarihi:10.03.2021

Görsel 23: Kenny Scharf, fiber glas üzerine emaye, 36x62x62, 1995 (<https://kennyscharf.com/sculpture/>) Erişim tarihi:10.03.2021

Görsel 24: Grace Weaver, Juxtapoz Sanat ve Kültür Dergisi kapağı, 2018 (<https://www.amazon.com/Juxtapoz-Magazine-Grace-Weaver-Cover/dp/B07GZW4NG2>) Erişim tarihi:10.03.2021

Görsel 25:S. Clay Wilson, Juxtapoz Sanat ve Kültür Dergisi kapağı, 1994 (<https://www.mycomicshop.com/search?minyr=1995&maxyr=1995&TID=485041>) Erişim tarihi:10.03.2021

Görsel 26:Robert Williams, Juxtapoz Sanat ve Kültür Dergisi kapağı, 2015 (https://issuu.com/royalcrow/docs/juxtapoz_art__culture_magazine_201)Erişim tarihi:15.03.2021

Görsel 27: Robert Williams, The Lowbrow Art of Robert Williams, Juxtapoz dergisi, 1994 (<https://www.amazon.com/Lowbrow-Robert-Williams-Williams-1994-05-03/dp/B01FGL6PFG>) Erişim tarihi:15.03.2021

Görsel 28: Grey Simkins, kitron, tuval üzeri akrilik boya 36x24 cm (<https://gregsimkinsart.com/paintings>) Erişim tarihi:15.03.2021

Görsel 29: Marion Peck, Rüya, panele yağlı boya, 16x22 cm 2008 (<https://www.pinterest.es/pin/828099450218388224/>) Erişim tarihi:15.03.2021

Görsel 30:Alex Gross, Dv Posse, Tuval üzeri yağlı boya, 24x26,5, 2017 (alexgross.com/paintings/artwork/sunday-in-the-park.html) Erişim tarihi:15.03.2021

Görsel 31:Alex Gross, Mona Lisa Joker, Tuval üzeri yağlı boya, 48x34, 2020 (alexgross.com/paintings/artwork/sunday-in-the-park.html) Erişim tarihi:15.03.2021

Görsel 32: Alex Gross, Sürüngenlerle Parkta Pazar, Tuval üzeri yağlı boya, 57,5x50, 2016 (alexgross.com/paintings/artwork/sunday-in-the-park.html) Erişim tarihi:15.03.2021

Görsel 33: Alex Gross, Şüphe, Tuval üzeri yağlı boya, 35x48, 2016 (alexgross.com/paintings/artwork/sunday-in-the-park.html) Erişim tarihi:15.03.2021

Görsel 34: Alex Gross, Hizmet Sektörü, Tuval üzeri yağlı boya, 29,5x46,5, 2013 (alexgross.com/paintings/artwork/sunday-in-the-park.html) Erişim tarihi:15.03.2021

Görsel 35: Todd Schorr, Denizci Adam, kağıt üzeri akrilik, 18x14 cm, 1989 (<https://toddschorr.com/#the-sailor-man>) Erişim tarihi:15.03.2021

Görsel 36: Todd Schorr, Erkekler ve Maymunlar, kağıt üzeri Akrilik, 23x30 cm, 1986 (<https://toddschorr.com/#the-sailor-man>) Erişim tarihi:15.03.2021

Görsel 37: Todd Schorr, Tatil Çatışması, Tuval üzeri akrilik, 30x24 cm, 2000 (<https://toddschorr.com/#the-clash-of-holidays>) Erişim tarihi:15.03.2021

Görsel 38: Todd Schorr, Superstition'ın Evrimi, Tuval üzeri akrilik, 30x24 cm, 2003 (<https://toddschorr.com/#the-evolution-of-superstition>) Erişim tarihi:15.03.2021

Görsel 39: Todd Schorr, Einstein'in Mantarları, Tuval üzeri akrilik, 30x24 cm, 2013 (<https://toddschorr.com/#einsteins-mushrooms>) Erişim tarihi:15.03.2021

Görsel 40: Marion Peck, Dört Cadı, Tuval üzeri yağlı boya, 57x67 cm, 2014 (<https://www.marionpeck.com/four-witches>) Erişim tarihi:15.03.2021

Görsel 41: Marion Peck, Sevgi Adası, Tuval üzeri yağlı boya, 45x60 cm, 2015 (<https://www.marionpeck.com/isle-of-joy>) Erişim tarihi:15.03.2021

Görsel 42: Marion Peck, Bir Solucan Tutan Çocuk, Tuval üzeri yağlı boya, 18x24 cm, 1999 (<https://www.marionpeck.com/boy-holding-a-worm>) Erişim tarihi:15.03.2021

Görsel 43: Marion Peck, Mağara, Tuval üzeri yağlı boya, 22x36 cm, 2019 (<https://www.marionpeck.com/the-cave>) Erişim tarihi:15.03.2021

Görsel 44: Marion Peck, Sincap Hanım, Panel üzeri yağlı boya, 25x20 cm, 2016 (<https://www.marionpeck.com/squirrel-lady>) Erişim tarihi:15.03.2021

Görsel 45: Mark Ryden, Dengerous, album cover, 1991(<https://www.juxtapoz.com/news/music/sound-and-vision-michael-jackson-s-dangerous-cover-artwork-by-mark-ryden/>)

Görsel 46: Mark Ryden, Desperation, Book Cover, 1996

(<https://www.amazon.com/Desperation-Stephen-King/dp/0670868361>) Erişim tarihi:11.05.2020

Görsel 47: Mark Ryden, tuval üzeri yağlı boya ve ahşap çerçeve,137.2x 127 2019
(<https://www.markryden.com/god-yak>) Erişim tarihi:11.05.2020

Görsel 48: Mark Ryden, Venüs'ün Doğuşu tuval üzeri yağlı boya, 1998
(<https://www.wikiart.org/en/mark-ryden/the-birth-of-venus-1998>) Erişim tarihi:11.05.2020

Görsel 49: Mark Ryden, Pembe Lincoln, tuval üzeri yağlı boya,139,7x 86,4 cm,2010
(<https://www.markryden.com/pink-lincoln>) Erişim tarihi:11.05.2020

Görsel 50: Mark Ryden, Öğütücü, tuval üzeri yağlı boya, 95,3x64,8 cm , 2010(<https://www.markryden.com/grinder>) Erişim tarihi:11.05.2020

Görsel 51: Mark Ryden, Öğütücü, tuval üzeri yağlı boya, 95,3x64,8 cm , 2010(<https://www.markryden.com/swirl-girl>) Erişim tarihi: 10.05.2020

Görsel 52: Mark Ryden, Tatlı Savaş, panele yağlı boya, 45,7x61 cm, 2016
(<https://www.markryden.com/dessert-counter>) Erişim tarihi: 10.05.2020

Görsel 53: Mark Ryden, Sue, panele yağlı boya, 15x11 cm, 1997
(<https://www.markryden.com/inside-sue>) Erişim tarihi: 10.05.2020

Görsel 54: Mark Ryden, Kabak Başkanı, tuval üzerine yağlı boya, 40x60 cm, 1998
(<https://www.markryden.com/the-pumpkin-president>) Erişim tarihi: 10.05.2020

Görsel 55: Mark Ryden, Christina, tuval üzeri yağlı boya, 17x10 cm, 1998
(<https://www.markryden.com/christina>) Erişim tarihi: 10.05.2020

T. C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
Güzel Sanatlar Enstitüsü Müdürlüğü

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı	Mehmet DEMİR
Doğum Yeri	
Doğum Tarihi	

İletişim Bilgileri

Telefon	
e-posta	
Adres:	

Eğitim Bilgileri

Lise	
Lisans	
Yüksek Lisans	

Kariyer Bilgileri*

İş Deneyimi	
Kurs-Sertifika	
Aldığı Ödüller	
Üyelikler	
İlgi Alanları	
Referanslar	

İmza